

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ȘAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATA DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXA ROMANA A SIBIULUI

Anul 148

SIBIU

15 iunie
și 1 iulie

Nr. 23—26

2000

SFANTA TREIME*

Iubiți credincioși,

Iată că ne-a ajutat Dumnezeu să ajungem până azi, poate și de acum încolo, dar important e că am ajuns marea sărbătoare de astăzi, când Catedrala noastră prăznuiește hramul: „SFANTA TREIME”. Nu este un hram oarecare, e sărbătoarea Sfintei Treimi, a Tatălui, a Fiului și a Duhului Sfânt, pentru că Sfânta Treime s-a revelat, s-a descoperit de la Botez, când Fiul era în apă, Sfântul Duh era în chip de porumbel deasupra lui, iar Tatăl din cer a zis: acesta este Fiul Meu cel Iubit.

Această sărbătoare vine la 10 zile de la Înălțarea Domnului, Pogorârea Duhului Sfânt, prăznuită într-un cadru festiv, împodobită cu verdeață, simbolizând reînnoirea naturii și a creației, prin Pogorârea Duhului Sfânt. Dar, să observăm mai întâi că toate evenimentele mari din viața Mântuitorului și din istoria creștinismului au fost cumva anunțate din timp. E un lucru

foarte important acesta și foarte interesant, și minunat, ca toate marile evenimente din istoria religioasă a lumii, în particular din istoria creștinismului să fi fost dinainte anunțate.

Sfântul Duh, a treia persoană a Sfintei Treimi, ne este prezentat adesea în Sfânta Scriptură prin metafore și prin simboluri, este prin urmare Acela care naște viața, viața sub toate formele ei. Viața din care se naște viața nu poate veni decât de la Dumnezeu, prin Duhul Sfânt. Așa este pentru că așa ne-a spus Dumnezeu.

Să ne rugăm Domnului, în această zi sfântă în care e și hramul Catedralei noastre, să ne dăruiască întreit Sfânta Treime, puterea să

(Continuare în pag. a 8-a)

† ANTONIE

Mitropolit al Transilvaniei

* Cuvânt rostit în Catedrala mitropolitană din Sibiu, cu ocazia hramului: „Sfânta Treime”, 19.06.2000.

Slavă Eroilor Armatei Române

O dată cu sărbătoarea Sfintei Zile a Înălțării Domnului Iisus Hristos, potrivit tradiției românești, poporul nostru sărbătorește și ziua eroilor noștri care prin jertfa lor ne-au oferit mari și înălțătoare semnificații:

I. Simbolul etern al independenței noastre ca stat;

II. Simbolul neprețuit al victoriei asupra fascismului, redobândirea integrității teritoriale a țării și asigurarea existenței neamului românesc.

III. Simbolul eliberării din dictatura comunistă prin jertfa eroilor căzuți în Revoluția din decembrie 1989.

Revoluția ne-a dat posibilitatea de a reveni la vechea tradiție a poporului român de a sărbători cu pioșenie pe toți eroii patriei în această Sfântă zi de înălțare. Ei sunt, cei care prin jertfa lor au ridicat prestigiul oștirii române la cele mai înalte culmi, atât în primul, cât și în al II-lea război mondial, și numai în urma supremei jertfe a lor și a camarazilor de luptă rămași în viață — veterani de război — avem azi o patrie liberă și independentă.

Drept recunoștință, patria le-a immortalizat memoria și faptele pe filele de aur ale istoriei noastre scrise până în anul 1945. De la această dată, timp de 45 de ani, regimul comunist a căutat să schimbe adevăratul mers al istoriei, trecând pe cei ce s-au jertfit și cei ce au sângerat pe câmpurile de luptă la cea mai accentuată marginalizare iar sărbătorirea zilei eroilor a fost totalmente neglijată.

Noi cei care am luptat alături de camarazii căzuți în lupte și am avut șansa de a scăpa cu viața, chiar cu răni grele, nu-i putem uita și în conștiința noastră rămân adânc înrădăcinate eroicele lor fapte și figuri.

Este cu neputință de a uita pe cei care au căzut

în marea bătălie de la cota 434, de pe înălțimea dealului denumit „la Simaș” situat în apropierea localității Chetani—Turda.

Inamicul era instalat pe înălțimea fortificată cu lucrări genistice și cu mult armament și unități de luptă. Ordinul a fost ca în zorii zilei de 19 septembrie 1944 cota să fie eliberată pentru ca să se poată duce lupta în vederea eliberării Clujului. În seara de 19 toate subunitățile se găseau pregătite, pe la orele 11 a început lupta care a durat întreaga noapte pe un întuneric și o ploaie mărunță și rece. Încleștarea a fost dură și s-a soldat cu mulți morți și răniți de ambele părți. În zorii zilei inamicul a preferat să lupte în retragere.

În această bătălie printre cei căzuți a fost și Mihail Paul Sadoveanu rănit grav în bazin de schije de proiectil, evacuat și dus la spitalul de campanie, unde după scurt timp a decedat. Tânărul ofițer de rezervă n-a fost altul decât fiul marelui prozator Mihail Sadoveanu.

Acest erou n-a vrut să profite de situația tatălui său, spre a se instala undeva, sub o „carapace” lipsită de pericol, măcar la o unitate mai fericită nu la Vânătorii de Munte în linia I. El n-a înțeles și nici n-a vrut să fie mai prejos decât eroii, zugrăviți, cu atâta măiestrie, în romanele istorice de către tatăl său, atunci când era în joc apărarea gliei strămoșești.

Pentru toți eroii neamului păstrăm în sufletele noastre de ostași bătrâni durerea și recunoștința cu toată sinceritatea căci nu trebuie să uităm, că sinceritatea absolută este cea mai perfectă fărâma de recunoștință.

Cu așa eroi un neam e greu să piară.

ION CRISTEA,
participant activ pe frontul
de Est și de Vest

Părintele Dumitru Stăniloae și aria politică

ATITUDINEA FAȚĂ DE MONARHIE ȘI MONARHI

Cele mai multe informații directe despre atitudinea Părintelui Stăniloae față de instituția monarhiei le avem în legătură cu Carol al II-lea și cu domnia lui. Din intervențiile în presă ale Părintelui reiese că avea o certă prețuire față de rege, un rege față de care astăzi ne arătăm destul de critici și pe care istoria tinde să-l plaseze printre personajele politice românești negative ale acestui veac. Cum se explică poziția Părintelui Stăniloae în acest caz? Ea se explică prin faptul că pozițiile luate de Părinte se refereau totdeauna la texte scrise, la situații concrete care aveau o legătură directă cu Biserica. Dacă vom studia, astăzi, acele cuvântări și gesturi regale, vom constata că ele sunt, în multe privințe, impecabile. Dacă era numai o viclenie inteligentă a lui Carol al II-lea, sau era în însăși ființa acestui om o construcție duplicitară, este poate mai greu de lămurit aici. În orice caz, exprimările regelui acesta depășesc simpla limbă de lemn prezentă cel mai adesea la astfel de personalități și dovedesc o destul de bună cunoaștere a preceptelor bisericești și chiar o certă educație teologică. Iarăși, nu putem ști dacă aceste discursuri și luări de poziție și le pregătea singur sau erau rodul colaborării vreunei fețe bisericești care-l slujea din umbră. Oricum, el și le însușea și acționa în consecință.

Fără să-l numesc, Părintele subliniază și laudă atitudinea corectă a Maiestății Sale Regele (n.n. e vorba de Carol al II-lea, desigur) în cuvântarea pe care a ținut-o cu ocazia festivităților prilejuate de sfîșirea la 5 și 6 noiembrie a catedralei din Cluj, în care acesta declarase: „credința

crează, întemeiază și susține” („T.R.”, nr. 73/18 noiembrie 1933, „Momentul de la Cluj”).

Cu prilejul investirii I.P.S. Nicodim, M.S. Regele a rostit un cuvânt. Părintele Stăniloae laudă „concepția înaltă ce-o are despre misiunea Bisericii ortodoxe în țara noastră”, faptul că nu vrea să fie „un Domnitor laic într-un stat laic”, ci „un Rege ortodox al unui stat ortodox”. Regele dovedește „o surprinzătoare înțelegere a spiritului vremii”. Părintele arată că „trebuie să fim profund recunoscători M.S. Regelui” și „slujitorii altarului să urmeze înțeleptele sfaturi și îndemnuri ale M. Sale”. Între ele și acela ca „slujitorii altarului să nu se mai lase deviați de la misiunea lor duhovnicească de politică, cu tot cortegiul ei de interese materiale și egoiste” („T.R.”, nr. 7/10 februarie 1935, „Lozinci regale pentru Biserica”). Același lucru se petrece cu prilejul investirii altor trei episcopi la 21 mai 1936 („T.R.”, nr. 25/14 iunie 1936, „Misiunea preotului”). Peste câțiva ani, este lăudată aceeași dibăcie oratorică regală cu prilejul investirii noilor mitropoliți ai Moldovei și Olteniei („T.R.” nr. 51/17 decembrie 1939, „O mare cuvântare regală despre Biserica”). De menționat că în nici unul din cazurile menționate mai sus, Părintele Dumitru Stăniloae nu-l pomenește pe suveran pe nume.

De altfel, cu ultimul din acele prilejuri, Părintele Dumitru observa: „Toate cuvântările despre Biserica ale Majestății sale au dat în chip categoric convingerea că suveranul nostru este un sprijin hotărât și un înțelegător profund al ei”. Discursurile regale lăsaus, într-adevăr, loc destul unei astfel de recepții. Iată câteva mostre ale ideilor regelui susținute în cuvântarea ținută cu acel prilej: statul trebuie să se sprijine pe Biserica, precum și Biserica trebuie să se sprijine pe stat; interesele românismului se confundă în Țara noastră cu interesele Bisericii și viceversa; nu poate fi progres al neamului nostru fără ortodoxie; toate interesele României și ale neamului românesc sunt și interesele Bisericii etc.

M.S. Regele este lăudat și pentru un Decret-lege prin care „s-a constințit principiul irefutabil că Biserica este autoritatea proprie în materie de învățământ teologic” („T.R.” nr. 23/5 iunie 1936, „Reorganizarea învățământului teologic”).

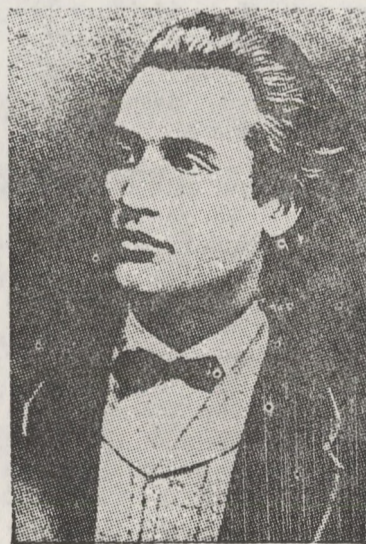
Dar iată cum îl caracterizează Părintele Stăniloae pe Carol al II-lea în preajma declanșării celui de-al doilea război mondial: „a-vea un rege conștient de ce ne trebuie, în grija de țară și în destoinicia căruia putem avea toată încredere”

(Continuare în pag. a 5-a)

COSTION NICOLESCU

Interesul lui Mihai Eminescu pentru științe

În afară de poezii, Luceafărul poeziei noastre a dovedit interes pentru științe. Aceasta ar părea a fi curios, dacă nu i s-ar cunoaște firea însetată după absolut. Ca student la Viena (1869), Eminescu și-a ales exclusiv prelegeri de Filozofie. Prietenul său, N. Teclu, profesor la Academia tehnică, l-a îndrumat pe Eminescu spre chimie. Participând la lecțiuni de anatomie și de fiziologie, Eminescu a prins slăbiciune pentru științele naturale. Spirit speculativ fiind, și împins de nevoia de unitate în explicarea universului, a căutat Eminescu abstracțiunile necesare în fizică și apoi în astronomie (I. Slavici, Amintiri, Cluj, 1967, p. 118). Mărturii despre aceste preocupări sunt însemnările consemnate în caiete după publicațiile

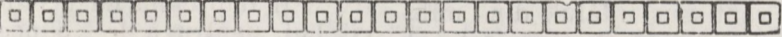
științifice din „Annale der Chemie und Pharmazie”. Faptul că legile acestor științe erau exprimate în ecuații numerice, l-a determinat pe poet să se adâncească în studiul matematicilor, spre a pătrunde

misterele calculului diferențial (G. Călinescu, Viața lui M. Eminescu, București, p. 271). Dacă în copilărie, lui Eminescu i-a displicut matematica, în schimb, în anii maturității, studiul matematicii i-a părut a fi și ușor și util, căci oferă instrumentul care face posibilă exprimarea legilor universului.

I. Slavici spune, că Eminescu nu citea, în sensul obișnuit al cuvântului, ci „spre a se dumiri” (adică spre a se lămuri). Nu era ramură de știință, pentru care să nu aibă — după cum zicea Eminescu — o „particulară slăbiciune”. Când se infiea în vreo chestiune, citea un întreg șir de cărți privitoare la ea. În cele din urmă, a

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. PETRU DUMITREASĂ

„Vino, Duhule Preasfinte”

Pogorârea Sf. Duh

La cincizeci de zile de la luminata Înviere a Mântuitorului din morți și la zece zile de la Înălțarea cu trupul Său la Cer, Biserica Creștină prăznuiește ziua Pogorârii Sf. Duh peste Sfinții apostoli, Cincizecimea sau Rusaliile.

E o sărbătoare străveche ce datează încă din veacul apostolic și care are o înțelegere semnificativă. Mai întâi venirea Mângâietorului, venire promisă deja de Mântuitorul înainte de Patima Sa; întemeierea în chip văzut a Bisericii ca trup tainic al Său și ca realitate ontologică de îndumnezeire a tuturor celor

care prin botez vor fi încorporați în El și în al treilea rând extinderea lucrării mântuitoare a lui Hristos, lucrare realizată în trupul Său la ceilalți membri ai Bisericii și deci începutul mântuirii subiective.

Revărsarea de har a Sf. Duh de la Rusalii va penetra adânc trupul eclesial al lui Hristos „noul Israel” și va imprima în sufletul celor ce cred și se vor boteza lucrarea cea nevăzută a Duhului în lume și care va avea ca rezultat pnevmatic

(Continuare în pag. a 4-a)

† VISARION RĂȘINĂREANU
Episcop-vicar al Sibiului

Dacă nostalgia pelerinului trecut prin Muntele Athos se oprește odată cu trecerea timpului cu precădere asupra unei singure mănăstiri, aceasta nu poate fi alta decât Mănăstirea Vatoped. Bunătatea exacerbată a părinților de aici, comorile artei, culturii bizantine întâlnite în această mănăstire te fac să exclami cu adevărat că ortodoxia este slava divinului.

Potrivit tradiției această mănăstire a fost întemeiată la sfârșitul secolului IV de către Teodosie cel Mare (379—395) în cinstea Născătoarei de Dumnezeu, grație salvării fiului său Arcađiu în urma unui naufragiu și găsirii lui în dreptul țărmului actualei mănăstiri.

Potrivit documentelor însă, trei frați nobili din Adrianopol, veniți în Sfântul Munte pentru a trăi în anturajul Sfântului Atanasie Atonitul, și anume monahii: Atanasie, Antonie și Nicolae, sunt trimiși de către acesta pentru a restaura mănăstirea în anul 972 (aceasta fiind și opinia actualului stareț, arhimandritul Efrem inserat în introducerea calendarului din 1997 al acestei mănăstiri).

Unii istorici însă susțin că anul 972 coincide de fapt cu întemeierea nu cu restaurarea acestei mănăstiri. De altfel, Vatopedul nu este menționat în primul Tipicon al Sfântului Munte din 972, dar, printre cosemnatarii unui act al protosului Toma din 985 este prezent și starețul Nicolae al Vatopedului, putându-se deduce de aici că Vatopedul a fost fondat undeva între 972 și 985.

Potrivit celui de-al doilea Tipicon din 1046, Vatopedul este a doua mănăstire în rang între mănăstirile atonite, situație existentă până în zilele noastre. În 1541 Vatopedul primește viața idioritică, în 1575 revenindu-se la viața cenobitică, grație efortului depus de patriarhul Silvestru al Alexandriei; a mai existat o scurtă perioadă de idioritmie mai târziu, însă sfârșită în 1989.

Katholikonul Vatopedului a fost construit în secolul X, exonartexul în 1426 iar pictura care există până astăzi datează de la începutul secolului XIV, aparținând școlii macedonene, autor după inscripții fiind un ieromonah Arsenie. În interiorul lui există unele mozaicuri de o rară frumusețe, cum ar fi: Buna-Vestire, Deisis-ul. Pavajul deosebit al Vatopedului din ornamentația mozaicică datează din secolul X. În cadrul Katholikonului mai există încă 5 capele.

În curtea mănăstirii se mai află încă două bisericuțe, una cu hramul Sfântului Brău, iar cealaltă cu hramul Sfinților Cosma și Damian.

Sfântul Brău al Născătoarei de Dumnezeu este pentru prima dată menționat a fi în păstrarea Mănăstirii Vlaherne din Constantinopol, apoi în Sfânta Sofia, de aici a intrat în posesia cneazului sârb Lazăr I, care mai apoi l-a dat Vatopedului. El este până în zilele noastre sursa unor reale miracole.

În secolul XIII, în urma politicii unioniste duse de împăratul Mihail Paleologul, 12 ieromonahi din Vatoped au fost trecuți prin sabie, egumenul Eftimie fiind și el dus într-o insulă, chinuit și apoi aruncat în mare (istoricul Dimitracopulos).

Mănăstirea Vatoped

Vatopedul s-a bucurat de simpatia a numeroși împărați bizantini, dintre care amintesc pe Manuel I Comnenul (1143—1180), Andronic II Paleologul (1282—1328), care i-au făcut multe daruri. Dar între acești împărați, între țarii ruși, între principii sârbi, bulgari, strălucesc prin generozitatea lor, domnitorii români.

Ștefan cel Mare (1457—1504) ridică în anul 1496 arsanaua pentru corăbii a Vatopedului, ca și turnul de apărare al mănăstirii.

Domnitorul Neagoe Basarab (1512—1521) acoperă cu tablă de plumb Katholikonul, lucrare ce dăinuie până astăzi, dar și ridică bisericuța cu hramul Sfântului Brău.

În anul 1560 capul Sfântului Grigorie de Nazians este adus în Moldova, în timpul lui Alexandru Lăpușeanul, care face și el multe danii Vatopedului; în 1709 capul Sfântului Grigorie Teologul este adus și în Țara Românească, în timpul lui Constantin Brâncoveanu. În 1606 Vatopedului îi este închinată Mănăstirea Golia din Iași, tot în secolul XVII îi mai sunt închinată încă două mănăstiri din Galați și Mănăstirea Mira din ținutul Focșanilor.

Arhimandritul Efrem mai menționează în Introducerea sa că pe parcursul secolului XVII—XVIII și prinții familiilor Ghica, Cantemir, Mavrocordat, Calimachi au susținut financiar necesitățile mănăstirii.

La stăruințele egumenui Neofit, patriarhul ecumenic Chiril înființează în secolul XVIII vestita Academie teologică de la Vatoped, a cărei ruine se păstrează până astăzi în imediata apropiere a mănăstirii.

Arhimandritul Efrem menționează că anul întemeierii acesteia e 1748, aici au învățat multe personalități cu rol deosebit de important în istoria națiunii grecești, Academia având parte de o serie de profesori celebri: *Evghenie Vulgaris*, ulterior episcop de Cherson; *Sergios Macarios*, mai târziu patriarh al Alexandriei; *Atanasios de Paros* etc.

Eforturi pentru bunul mers al Academiei au depus și Sfântul *Nicodim Aghioritul* și Sfântul *Macarie al Corintului*, considerați mentorii spirituali ai Academiei.

De asemenea și patriarhul Ciprian al Constantinopolului și patriarhul Gherasim al Alexandriei au arătat un deosebit interes față de activitatea acestei Academii. (sec. XVIII).

Mănăstirea Vatoped a făcut de-a lungul secolelor diferite donații, spre exemplu: în 1908 a făcut o importantă donație către Academia teologică a Patriarhiei Ecumenice de la Halchi, în 1915 a plătit ridicarea unei școli la Larnaca-Cipru, etc., exemplele pentru astfel de cauze umanitare putând continua până azi.

În Mănăstirea Vatoped au trăit multe personalități, dintre care l-aș aminti doar pe Sfântul Grigorie Palama; mulți patriarhi ecumenici au ținut să-și găsească sfârșitul zilelor în această mănăstire. Împăratul bizantin *Ioan VI Cantacuzino* își părăsește tronul și se tunde ca monah în Vatoped, sub numele de Ioasaf.

S.B. Daskov spune că chiar și din mănăstire Ioan VI Cantacuzino (1341—1354) continua să urmărească evenimentele cele mai importante din viața politică a Bizanțului. De pildă, atunci când conducătorul isihaiștilor, Grigorie Palama, a căzut prizonier la turci, el a adunat bani și l-a răscumpărat.

Arhiva mănăstirii Vatoped păstrează peste 2000 de manuscrise, pergamente cu texte liturgice, hrisoave, un hrisov cu semnătura lui Ștefan cel Mare și cu sigiliul curții sale fiind chiar expus în muzeul mănăstirii.

Pe baza unor documente, probabil unele găsite chiar în arhiva Mănăstirii Vatoped, părintele Teodor Bodegogae afirmă că, unui monah vatopedin au ajuns preoți ai comunității grecești din Sibiu, se știe foarte bine că pe locul actualii catedrale mitropolitane din Sibiu, exista înainte vechea biserică a comunității grecești de aici.

Din tezaurul mănăstirii, pe lângă Brăul Maicii Domnului mai fac parte și capul Sfântului Ioan Gură de Aur, Grigorie Teologul, Andrei Criteanul, Modest al Ierusalimului etc., ca și numeroase icoane făcătoare de minuni dintre care le amintesc pe: *Paramythia*, *Antifonitria*, *Pantanassa*, *Nicolae Iorga*, ca de altfel și alți istorici, confirmă faptul că Mitropolitul Varlaam al Ungrovlahiei, fost egumen la Glavacioc a donat Vatopedului icoana Maicii Domnului — *Pantanassa*.

În prezent de Vatoped țin multe schituri și chilii, dintre care amintesc: *Schitul Sfântul Dumitru*, *Schitul Sfântul Andrei din Kareia* inițial rusesc, dar trecut în stăpânirea Vatopedului

printr-un decret al patriarhului Anthimos IV în 1849; *chilia Sfântului Ipatie*, o chilie românească, cu o bisericuță extrem de intimă, aici a trăit arhimandritul Dometie Trihenea, originar din Tilișca Sibiului; această chilie nu a fost ocrotită nici de patriarhul Justinian, atunci când acesta a vizitat Athosul; *chilia Sfântul Gheorghe-Calciu* — tot românească, aici mai trăind părințele Dionisie Ignat, în vârstă de peste 90 de ani, un duhovnic extrem de căutat în prezent în Sfântul Munte.

Pentru noi românii, recunoașterea importantelor donații românești către Vatoped de actualul egumen, arhimandritul Efrem, nu poate decât să ne sensibilizeze, făcându-ne să ne simțim în Vatoped ca acasă. Deschiderea părintelui Efrem, ca și a părinților români de aici, fac posibil acest lucru.

Putem conchide așadar că Vatopedul, prin personalitățile care au trăit aici, prin activitatea Academiei teologice, prin zestrea cultural-artistică pe care o poartă e parte a ortodoxiei universale.

BIBLIOGRAFIE

1. Preot Dr. Teodor Bodegogae, *Ajutoarele românești la mănăstirile din Sfântul Munte Athos*, Sibiu, 1940.
2. S.B. Daskov, *Dicționar de împărați bizantini*, Editura Enciclopedică, București, 1999.
3. Sotiris Kadas, *Mount Athos*, Ekdotoke Athenon S.A., Athens, 1994.
4. Ioannou P. Panaghiotou, *Tourist Guide to the Holy Mountain*, Ekdosis "I Plaitera Ton Ouranon", Athens, 1977.
5. *Imerologio 1997*, Iera Meghisti Moni Vatopediou, Aghion Oros.

TOMA ȘTEFAN,
Student an IV

Gânduri la sărbătoarea Pogorării Duhului Sfânt

„Eu voi ruga pe Tatăl, și alt mângâietor va da vouă, ca să fie cu voi în veci, adică Duhul adevărului“
(Ioan XIV: 16, 17)

Pentru creștinii ortodocși Rusaliile, ziua Cincizecimii reprezintă ziua de naștere a Bisericii, ziua pogorării Sfântului Duh peste apostolii adunați în cetatea Ierusalimului, la zece zile după înălțarea lui Iisus la cer.

În Faptele Sfinților Apostoli, în cap. al 2-lea, Sfântul Evanghelist Luca ne prezintă evenimentul petrecut acum aproape 2000 de ani: „Și când a sosit ziua Cincizecimii, erau toți împreună la un loc. Și fără de veste s-a făcut din cer un vuiet

ca de suflare de vânt ce vine repede și a umplut toată casa unde ședeau. Și limbi ca de foc li s-au arătat împărțite, și au șezut pe fiecare din ei. Și s-au umplut toți de Duh Sfânt și au început să grăiască în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi“.

Fiul lui Dumnezeu s-a intrupat, ne-a învățat să-I urmăm și la sfârșit, după moarte, îngropare și înviere s-a înălțat la Tatăl, umplându-i pe ucenici de nădejde prin făgăduința venirii Mângâietorului, a Duhului adevărului, cel care o să-i învețe, o să-i sfințească și o să-i îmbrace cu putere de sus.

La Buna Vestire Duhul Sfânt coboară peste Sfânta Fecioară care zămislește în pânțele pe Cuvântul lui Dumnezeu. „Cum va fi aceasta, de vreme ce eu nu știu de bărbat?“, îl întreabă Prea Sfânta Fecioară pe Îngerul Darului, care i-a spus: „Duhul Sfânt Se va pogori peste tine și puterea Celui-Preainalt te va umbri“.

Atunci Dumnezeu l-a trimis pe Fiul Său în lume prin Lucrarea Duhului Sfânt și acesta s-a intrupat din Prea Sfânta Fecioară Maria care este „Ușa Cerului“, iar acum Hristos cel Înviat îl trimite pe Duhul, sub formă de limbi de foc pentru a fi împreună cu ucenicii Lui, pentru a le aduce aminte de toate cele învățate de la Dânsul și pentru a-i îndrepta la tot adevărul (Ioan 16, 13).

„Cuvântul s-a intrupat pentru ca noi să-l primim pe Duhul“, spune Sf. Atanasie, făcându-ne să înțelegem că pogorarea Sfântului Duh este chiar scopul și împlinirea învierii.

În trecut, pogorarea Duhului Sfânt peste oamenii adunați pentru a ridica turnul Babel, turnul mândriei, a adus amestecarea limbilor, acum însă efectul se inversează.

„Când Cel Preainalt coborându-se a amestecat limbile,

(Continuare în pag. a 8-a)

Arhim. IRINEU DUVLEA,
Mănăstirea Brâncoveanu,
Sâmbăta de Sus

Jurământul unui preot sibian din anul 1824

După cum se știe, între anii 1797—1800, negustorii macedo-români din Sibiu, din așa-numita „companie grecească de comerț“, au ridicat o nouă biserică, pe locul actualii catedrale mitropolitane, numită mult timp „biserica grecească“. Preoții care slujeau la această biserică erau cunoscuți de limbă greacă și română, iar alegerea lor se făcea după criterii foarte stricte. După moartea preotului-paroh, candidații la postul vacant trebuiau să se prezinte la protopopul locului pentru un examen, însoții fiind de câțiva reprezentanți de seamă ai „companiei grecești“.

Un model despre felul cum se făcea alegerea preotului la „biserica grecească“ din Sibiu ne este oferit de către o copie a unui „protocol“ încheiat cu această ocazie, la 14/26 februarie 1824. Copia poartă numărul original 120/1824, este scrisă în românește și aparține Fondului „Vasile Mangra“ din Sibiu. Ea începe prin expunerea examenului (care de fapt este un interogatoriu) pe care l-a susținut preotul Kiril Ivirit în fața protopopului. Din cuprinsul interogatoriului, aflăm despre noul candidat Kiril Ivirit că s-a născut în orașul Ipsela din țara Troația care se afla sub dominație turcească și că avea 51 de ani. A învățat carte în ora-

șul Calivia „în episcopatul ivarchiei în Turția“. S-a călugărit la mănăstirea Ivirului, în muntele Sfântagorei la vârsta de 18 ani, iar peste o săptămână a fost făcut diacon de episcopul Neofit al Maroniei. Ca diacon a slujit în mănăstirea Ivirului patru ani, după care, la 22 de ani a fost preot tot în această mănăstire, de către episcopul Ignatie de la eparhia „Ieru Ke agiu Oros“. După opt ani de slujire preotească, Kiril Ivirit a fost trimis la Constantinopol (Țarigrad) unde a slujit la o biserică grecească timp de trei ani, apoi a venit în Țara Românească la București unde a fost ca preot opt ani la spătarul Scarlat Ghica. De aici a ajuns egumen la mănăstirea „Vălenii de munte“, unde a slujit iarăși opt ani, după care mitropolitul Dionisie Lupu l-a numit econom la mitropolie. În această funcție a stat doar doi ani, căci mitropolitul l-a trimis în Brașov la 12 decembrie 1822, ca arhimandrit.

Preotul Kiril știa limbile: greacă, turcă și română, alături de bogate cunoștințe de teologie. El a venit în Transilvania datorită faptului că în 1821 izbucnise revoluția lui Tudor Vladimirescu, fiind însoțit de preotul Gheorghe, ecleziarhul de la Târgoviște. Mai întâi au poposit la Brașov, apoi la Sibiu, cu scopul de

a fi preot paroh la „biserica grecească“, în locul preotului Constantin Olimbites. Plata ce i s-a stabilit era de o mie de zloti.

Partea a doua a copie cuprinde jurământul pe care Kiril Ivirit l-a făcut înaintea protopopului: „Eu Kiril Ivirit, născut dela orașul Ipsela din țara Troația în împărăția turcească, ieromonahul din Mănăstirea Ivirului în muntele Sfântagorei, mă jur în numele Părintelui, al Fiului și a Sfântului Duch, precum că voi fi totdeauna credincios Preainălțatului Domnului Frantiscus întâiul, din mila lui Dumnezeu împărat al Austriei, Craiului Ierusalimului, Craiului Apostolicesc a Ungariei, Craiului Bohemiei, Lombardiei, Veneției, Dalmației, Croației, Slavoniei, Galiției, Ilirii etc., Marelui princip dela Transilvania la moștenitorii de împărăția înălțimii sale și de prințipatul Ardealului voi fi drept la toate. Ce voi vedea și voi auzi împotriva împărăției sale, ori împotriva țărilor, împotriva sfințelor Teate (texte n.n.), au a Pravilelor, îndată după datoria mea au prin mine singur, au prin alții credincioși

(Continuare în pag. a 4-a)

MARIUS EPEL

1. Cf. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe*, vol. II, București.

Cel de al doilea profesor care a funcționat la școala de preoție din Sibiu în timpul păstoririi episcopului Vasile Moga, a fost nepotul său de frate, Ioan Moga, supranumit „Teologul”. Era fiul protopopului Zaharie Moga din Sebeș - azi județul Alba - (1764-1828), care a avut cinci copii: Nicolae (cancelier, † 1849), Ioan, de care ne ocupăm aici, Avram, devenit și el protopop la Sebeș între anii 1825-1851, Anghelina, măritată cu profesorul Moise Fulea și Gheorghita, măritată cu un dăcăr Mihai Santei. Este interesant de notat că protopopul Avram, deci fratele lui Ioan, a avut tot cinci copii (trei fete devenite preotese și doi băieți, între care și unul cu numele Zaharia († 1865); fiica acestuia, Ana, se va căsători cu viitorul preot Isidor Blaga din Lăncrăm, ei fiind părinții filosofului, poetului și dramaturgului de mai târziu Lucian și a celorlalți copii: Letiția, Lionel, Longin, Liviu și Liciniu.

Ioan Moga s-a născut în Sebeș în 1790. A urmat cursurile Gimnaziului din Alba Iulia, probabil între anii 1805-1810. N-ar fi exclus să fi studiat, în continuare, la Cluj. În 1812 a primit un „stipendiu” din partea Episcopiei Sibiului - împreună cu Moise Fulea și un oarecare Luca Pop, decedat în timpul studenției - pentru studii de Teologie - la romano-catolici - la Universitatea din Viena. A fost mai norocos decât Moise Fulea, rechemat la Sibiu înainte de încheierea studiilor, în 1814, căci a rămas la Viena până în anul IV, după ce Gheorghe Lazăr a părăsit Sibiu. Probabil a fost chemat acasă pe la sfârșitul anului 1815, prin decembrie. Cert este că la 25 ianuarie 1816 prin ordin imperial Ioan Moga a fost numit profesor la „cursul de preoție” din Sibiu. Îndată după numire, Consistoriul informa clerul ortodox din Ardeal, că Ioan Moga „s-a așezat și întărit profesor și dascăl de bogoslovie la diecia de preoție”. Și pentru că Moise Fulea preda Cântările bisericești, Tipicul și „Manuarea protocoalelor matriculare”, lui Ioan Moga i s-au încredințat disciplinele predate până atunci de Gheorghe Lazăr, adică un curs de Dogmatică, timp de trei luni și unul de Morală, alte trei luni. Deși s-a cerut mereu înființarea unui seminar teologic propriu-zis pentru tinerii ortodocși din eparhia Ardealului, autoritățile au știut să tergiverseze lucrurile, încât nu s-a realizat nimic. Așa se face că școala „clericală” sau „de preoție” de la Sibiu a funcționat numai cu cei doi profesori - Moise Fulea și Ioan

Cărturari sibieni de altădată:

Ioan Moga „Teologul”

Moga - până la revoluția din 1848/1849. Ioan Moga și-a dat demisia la 10 decembrie 1848; câteva zile mai târziu, la 17/25 decembrie 1848, era numit în locul său tânărul Ioan Hanina, absolvent al Institutului „Sancta Barbara” din Viena. Paralel, a îndeplinit și slujba de protopop al „tractului” Sibiu I, din 1830 până în 1853 și de referent în probleme matrimoniale în Consistoriul eparhial din Sibiu, din 1828. Ca și cumnatul său, Moise Fulea, s-a ocupat mai mult de problemele administrative legate de aceste ultime două funcții. Oricum, era apreciat de contemporanii săi, mai cu seamă de foștii lui elevi, care l-au supranumit „Teologul”. Prețuirea de care se bucura rezultă și din faptul că la 2 decembrie 1847, când s-a întrunit Sinodul electoral al protopopilor eparhiei pentru alegerea unui episcop ortodox la Sibiu, Ioan Moga a obținut cel mai mare număr de voturi, 33, Moise Fulea 31, iar Șaguna, 27. Probabil Moga era acum văduv, dacă nu cumva va fi fost preot „celibat”, așa cum fusese în tinerețe și unchiul său.

A rămas de la el o lucrare în manuscris: **Scurtă îndreptare pentru preoții neuniți care cugetă a lua pre sine slujba cea grea a duhovniciei** (1824). În Biblioteca mitropolitană din Sibiu se păstrează o copie a acestui curs (Ms. 46) realizată de preotul Toma Filip din Porcești în martie 1830, cu 99 de pagini. La paginile 1-2 era reproduș un scurt cuvânt „Către cetitoriu”, semnat de Ioan Moga, cu data de 2/14 martie 1824. Un al doilea manuscris al acestei lucrări se păstrează în aceeași bibliotecă (Ms. 100), având același titlu, dar și cu anumite precizări privitoare la copist: „Intocmită de Ioan Moga, profesorul candidaților de preoție neuniți și după însuși originalul autorului descris în luna octombrie 1844, de Sava Popovici, paroh neunit în Rășinar(i) și profesor romano-nemțesc ibidem”. Are 119 pagini, format caiet, cu 24-32 rânduri pe pagină, scris mărunț, foarte caligrafic. Faptul că se cunosc două exemplare, copiate unul în 1830, altul în 1844, ne face să credem că profesorul Ioan Moga își dădea manuscrisul clericilor săi spre a fi copiat.

Tot în Biblioteca mitropolitană din Sibiu se mai păstrează

un manuscris (Ms. 61) cu titlul: „**Învățatură theologhicească sau dogma credinței pravoslavnice neunită din Ardeal**. Pentru trebuințele candidaților de preoție. Prin mine săracul Iacov Filimon din Reci, slăvit scaunul Miercurii, fiind în Sibiu la școala candidaților de preoție, în luna lui Ianuarie în anul 1826”. Manuscrisul are 22 de pagini, format octav, scris mărunț, împodobit cu unele desene, inițiale mari, lucrări artistice. Este prezentată Dogmatica generală și specială pe scurt, în 9 capitole cu mai multe subcapitole, la care se adaugă alte 4 capitole mai scurte. Presupunem că este cursul de Dogmatică al profesorului Ioan Moga, prelucrat după vreun manual catolic, după care va fi învățat și el în perioada studiilor la Viena.

Profesorul Ioan Moga s-a implicat și în problemele național-politice ale neamului său. De pildă, în 8 mai st.n. 1848, a luat parte la acea consfătuire a intelectualilor români de la Sibiu și Blaj, care s-a ocupat de pregătirea viitoarei Adunări naționale românești de la Blaj. A fost prezent și la această Adunare, ca apoi să fie ales și în Comitetul permanent al românilor, cu 25 de membri, condus de Andrei Șaguna, care urma să-și aibă sediul la Sibiu. La începutul anului 1849, după ocuparea Sibiului de către trupele revoluționare maghiare conduse de generalul polonez Iosif Bem, s-a refugiat și el dincolo de Carpați, împreună cu Moise Fulea și atâția alți preoți și intelectuali români din Ardeal, ajungând până la București.

Încă din 10 decembrie 1848 și-a prezentat demisia din slujba de profesor la școala de preoție. În 1853 a renunțat și la slujba de protopop și asesor și s-a reîntors în Sebeș natal. Acolo a continuat procesul pe care-l inițiasse unchiul său, episcopul Vasile, cu Primăria orașului, căreia îi ceruse o sumă de bani pentru zidirea unei biserici ortodoxe în oraș (având în vedere că majoritatea contribuabililor erau români ortodocși). S-au cheltuit sume însemnate de bani pentru avocați, fără să se poată ajunge la un rezultat. Bătrân și bolnav, până la urmă profesorul Moga nici nu s-a mai interesat de soarta procesului.

A trecut la cele veșnice în Sebeș, la 24 octombrie 1856. Dispărea o figură interesantă de dascăl al școlii teologice sibieni din prima jumătate a veacului al XIX-lea.

Pr. prof. Dr. MIRCEA PĂCURARIU

„Cine poate găsi o femeie virtuoasă? Prețul ei întrece mărgearul. Într-însa se încrede inima soțului ei, iar câștigul nu-i va lipsi niciodată. Ea îi face bine și nu rău în tot timpul vieții sale (...). Tărie și farmec este haina ei și ea râde zilei de mâine. Gura și-o deschide cu înțelepciune și sfaturi pline de dragoste sunt pe limba ei. Ea veghează la propășirea casei sale...” (Pilde 31, 10-12; 25-27).

La această întrebare cu nuanță retorică încercăm să contureze un răspuns original lista inedită la care mă voi referi. O astfel de femeie ar trebui să găsească un viitor slujitor al altarului, orientându-se nu numai după aceste coordonate oferite de **Pildele** veterotestamentare, ci și după cuvintele Apostolului neamurilor, Sfântul Pavel, care îi scria lui Timotei: „Femeile lor (n.n. - ale diaconilor) de asemenea să fie cuvințioase, neclevetitoare, cumpătate, credincioase în toate” (I Tim. 3, 11).

Pentru a facilita căutarea și alegerea unei asemenea femei a fost întocmită o listă a fetelor candidate la statutul, - dacă poate fi numit astfel -, de preotese. Ne-a fost pusă la dispoziție de Părintele Nicolae Fara din Luduș, care o are de la tatăl său, Nicolae Fara senior. Lista datează din luna martie a anului 1907 și provine de la vechiul Institut teologic-pedagogic din Sibiu, fiind întocmită, în cea mai mare parte a ei, de către Petru Roșca și Iosif Nicoră, dar și de un anume V. Giurgiuca a cărui semnătură o găsim la subsolul câtorva pagini. În total sunt 18 file, deci 36 de pagini, numerotate începând cu pagina a șasea. Prima filă conține un „Conspect general despre candidatele de preotese introduse în „Lista fetelor” în anul 1906/907”, alcătuit de Petru Roșca și Iosif Nicoră. Fetele provin din 32 de protopopiate, - „protopresbiterate”, cum sunt numite -, transilvănene, cele mai multe fiind originare din protopopiatele: Sibiu (29), Deva (25), Alba Iulia (25), Reghin (25), cele mai puține provenind din protopopiatele Agnita (4), Lupșa (5), Cămpeni (6). La aceste 421 de fete se adaugă elevele de la școala de menaj, în număr de 13.

Înainte de a supune unei examinări atente lista respectivă este interesant de menționat faptul că a doua filă a documentului cuprinde versuri - grupate pe trei coloane - îngemănate în două poezii al căror titlu este enunțat: **În pețite și Pribegii de la Ispozitie**. Prima este semnată de Luca Hututup, iar imediat sub titlu se poate citi un avertisment: „Orice reproducere oprită”, poetul de ocazie dorind să-și păstreze în exclusivitate dreptul difuzării versurilor. Câteva stihuri așternute pe hârtia îngălbenită de vreme, lizibile cu dificultate, m-au determinat să mă gândesc la o posibilă legătură între poezie, autorul acesteia și lista amintită: „Am pornit și eu prin țară / Pe cum toți clericii pleacă / Când îi vorba să să-nsoare / Și vreau să se facă popă // ... Dar să pot sti mai departe / Unde să fac încercare / Compus-am această carte / Să-mi fie ca o îndrumare. // Că unde-s acele fete? / Cum le cheamă

○ interesantă listă inedită

după nume / Cât sunt ele de-nvățate / Și de ce zestre-ar dispune? // Și cu cartea asta-n mână / Fiind sigur de succes / Nu-mi va băga nimeni vină / Ce preoțes-am ales”.

Elementele enumerate de autorul poeziei sunt incluse în inedita listă. Autorul versurilor și cei ai listei nu sunt identici după nume. Poate fi vorba de un teolog care s-a orientat după aceste „coordonate” indicate de autorii listei, însă formularea „Compus-am această carte” nu lasă loc unei ipoteze de acest fel. Luca Hututup ar putea fi un pseudonim al vreunui semnatar al listelor, ceea ce e destul de greu de crezut. Ipoteza cea mai plauzibilă este aceea conform căreia și acest Luca a contribuit la alcătuirea listei, numerose file rămânând nesemnate.

A doua poezie evocă o „pribegie” a teologilor care „de lângă catedrală” au pornit „prin Faur” să răspândească „prin capitală / Al doinei scump tezaur”. Este pusă în lumină și figura unui „om de ispravă” care deapănă în fața lor amintiri triste, probabil din războiul pentru cucerirea independenței de stat (1877-1878), fiind profund îndurerat: „Și mult cumplit mă doare / Când mă gândesc la frații mei / Cu toți ciunții în floare”. S-ar putea ca poezia să continue pe o altă filă, pierdută însă. Numele autorului nu este semnalat de această dată. Nu este exclus ca acesta să fie același Luca Hututup care semna prima poezie.

După fila care cuprinde versuri, urmează o prezentare detaliată a „candidatelor”. Lipsesc filele care prezintă fetele din protopopiatele Abrud, Agnita, Alba Iulia și Avrig. În liste este menționat numele tatălui sau al mamei (dacă fata era orfană), profesia acestuia, confesiunea căreia îi aparținea, - „greco-ortodoxă”, respectiv „greco-catolică” -, localitățile unde trăiau.

Voi stăruii asupra profesiei. Majoritatea părinților erau preoți, unii chiar protopopi. Întâlnim o gamă variată de profesii, dar ca o caracteristică generală pot sublinia faptul că aproape toți părinții dețineau funcții importante, având un statut social bine definit și o situație materială stabilă: avocați, judecători, funcționari la tribunale, comercianți, economiști („economi”), directori de bancă, hotelieri, învățători, un căpitan, un medic. Câțiva sunt trecuți ca proprietari, iar unul este menționat ca primar. Doar doi erau ospătari, iar alți trei aveau meserii precum: cantor, poștaş, respectiv morar.

Este amintit apoi numele fiecărei fete, precum și studiile pe care le-au făcut. Cele mai multe au urmat cursuri la școlile primare existente în localitatea natală sau în apropierea acesteia. La rubrica unde sunt indicate studiile este trecut localitatea unde s-a aflat școala respectivă. Alteori apar mențiunile: „civile”, „comerciale”, „normale”, „preparandie” sau „pedagogia”. Numeroase fete au urmat cursuri de pedagogie la Sibiu, altele la școala pedagogică de fete care ființa de la începutul secolului la Gherla, sub în-

drumarea Episcopiei greco-catolice de acolo. O serie de fete au studiat la Blaj, probabil la școala medie care funcționa în acel oraș din 1902. Înainte, la Blaj exista o școală elementară de fete, - încă de la începutul secolului al XIX-lea -, devenită spre sfârșitul secolului „școală populară superioară de fete”, transformată ulterior în școală medie.

Câteva dintre fete au studiat în Vechia Românie, la rubrica respectivă fiind trecut simplu: „România”. Una dintre ele a studiat în străinătate, la Pesta, poate chiar la cunoscuta Universitate de acolo. Studii comerciale au putut face la Brașov unde, până în 1918, funcționase o școală de profil. O altă parte a fetelor au urmat școlile de menaj din Sibiu și Blaj.

Este prezentată apoi vârsta fetelor pe trei grupe: 15 și 18 ani, 18 și 21 ani, iar a treia grupă cuprinzând fetele care depășeau 21 de ani. Majoritatea (218) se încadrau în prima categorie, 165 se integrău în a doua grupă, iar 51 în ultima. O rubrică ne atrage atenția asupra tenului fetelor: 298 erau brunete, 136 blonde, alta asupra staturii: 117 erau înalte, 247 mijlocii, iar 70 erau mici de statură.

Zestrea este estimată în coroane și prezentată tot pe grupe: peste 10 000, între 5 000 și 10 000, respectiv între 2 000 și 5 000. Se pare că multe fete nu dețineau o avere prea mare, căci 171 aveau o zestre care se integra în a treia grupă, 169 posedau o zestre care se integra în a doua grupă și 94 o zestre care figura la prima grupă.

Un loc aparte îl ocupa rubrica în care fetele sunt împărțite pe trei categorii, după „frumusețe”: 115 se pare că erau deosebit de frumoase, 259 se situau la categoria a doua, iar 60 erau mai puțin înzestrate la acest capitol, bineînțeles în opinia autorilor listei.

Aș stăruii puțin și asupra confesiunii căreia îi aparțineau: 301 erau ortodoxe, 133 greco-catolice. Din această statistică se poate constata faptul că discrepanța între confesiunile acestora nu era resimțită, atât unii, cât și ceilalți respectând aceeași credință pe care au primit-o ca pe un inestimabil tezaur de la strămoșii lor.

Rubrica finală, „Observări”, este extrem de interesantă. Aici sunt menționate calitățile suplimentare pe care unele fete le aveau în raport cu celelalte și prin care se detașau oarecum de „contracandidatele” lor. Enumăr aici câteva din aceste remarci: „cântă la pian”, „violonistă”, „conservator”, „poliglotă”, „învățătoare”, „de gust”, „drăgălașă”, „foarte plăcută”, „à la salon”, „recomand cu căldură” etc. Acestea erau atuurile fetelor respective.

În final, nu pot să nu remarc desenele care împodobesc subsolul unor pagini. Acestea sunt caracterizate prin minuțiozitatea detaliului. Temele sunt preluate din cotidian, din mediul rural, dar și din lumea „salonelor”. Personajele sunt reprezentate în mișcare, de cele mai multe ori, dar sunt și numeroase portrete de femei și bărbați purtând costume

reprezentative pentru statutul lor social. Pe unele pagini apar desenate mici scenete chiar, în timp ce altele sunt ornate cu motive florale.

Lista inedită pe care am prezentat-o reflectă preocupările pentru viitorul teologilor, discernământul și atenția în alegerea acelei femei care urma să le rămână alături pe întreaga perioadă a vieții și apostolatului lor. Alegerea nu se făcea la întâmplare, ci după anumite criterii (studii, familiile din care proveneau etc.), idealul feminin pe care trebuia să îl întruchipeze o viitoare preotesă situându-se pe un postament înalt la început de secol XX. Ineditul listei stă sub semnul optimismului, entuziasmului și imaginației debordante specifice anilor tinereții.

CLAUDIA DUMITRIU

COMUNICAT DE PRESĂ

În zilele de 13-14 iunie 2000, la Palatul Patriarhiei din București, sub președinția Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOTIST, au avut loc lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Întru începutul acestei sesiuni, în Catedrala Patriarhală, membrii Sfântului Sinod au participat la oficierea Sfintei Liturghii și a unui Te-Deum în care decădă cu învoacarea luminii călăuzitoare a Sfântului Duh pentru lucrările sinodale, au înălțat rugăciuni către Dumnezeu pentru a revărsa milostivirea Sa către poporul român prin trimiterea, în aceste zile de secetă, a ploilor mult binefăcătoare, aducătoare de roadă și de alinare.

Ierarhii Sfântului Sinod au adresat totodată o chemare la rugăciune și faptă bună către instituțiile bisericești și laice și persoanele deosebite de bine pentru a răspunde cum se cuvine situației dramatice în care se găsește o mare parte a teritoriului României, din cauza secetei prelungite.

În debutul propriu-zis al lucrărilor, Sfântul Sinod a cinstit prin cuvântul Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOTIST și păstrarea unui moment de reculegere, memoria înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop al Craiovei și Mitropolit al Olteniei, Nestor Vornicescu, trecut la cele veșnice la 17 mai 2000.

Pe planul dimensiunii sociale a lucrării Bisericii ierarhii Sfântului Sinod au apreciat felul în care clerul și credincioșii ortodocși au răspuns chemării la solidaritate cu familiile sinistrate din zonele afectate de inundațiile din primăvara acestui an.

Dintre celelalte aspecte luate în discuție, în care Sfântul Sinod a luat însemnate hotărâri, amintim: - aprobarea înființării de noi mănăstiri pe cuprinsul Patriarhiei Române;

- aprobarea Protocolului de colaborare pentru prevenirea și combaterea furturilor de bunuri care fac parte din patrimoniul cultural național, aflate în păstrarea unităților bisericești încheiat între Ministerul de Interne și Patriarhia Română;

- aprobarea mai multor măsuri referitoare la îmbunătățirea sistemului educațional în învățământul teologic de toate nivelurile.

- dezbaterile în instituțiile de învățământ teologic a problemelor legate de istoria și extinderea Uniunii Europene;

Au mai fost discutate participări ale unor membri ai Sfântului Sinod și alți teologi ortodocși români la întâlniri internaționale interortodoxe și ecumenice, precum și aspecte legate de comunitățile ortodoxe românești din afara țării.

BIROUL DE PRESĂ ȘI COMUNICAȚII AL PATRIARHIEI ROMÂNE

„Vino, Duhule Preasfinte“

(Urmare din pag. 1)

zarea și restaurarea ontologică a întregii creații.

Venirea în lume a Duhului în ziua Cincizecimii va deschide porțile Impărăției celei veșnice și-i va face părtași acesteia pe toți aceia care-L vor primi pe Mângâietorul în sufletul și în viața lor și în același timp îi va face părtași slavei celei mai presus de fire, făcându-i să ajungă la statura bărbatului desăvârșit, la măsura deplinătății vârstei lui Hristos.

La Rusalii, Duhul Sfânt vine în lume ca să sfințească și să desăvârșească întreaga creație după ce Fiul a restaurat-o ființial prin întruparea, patima, moartea și învierea Sa.

El vine în lume fiind trimis de la Tatăl de către Fiul pentru a da mărturie lumii de dragostea și bunătatea lui Dumnezeu, Unul în ființă dar întreit în persoană. Duhul — spune Sf. Grigorie Teologul — vine în lume ca o pecete a desăvârșirii și ca un semn văzut al comuniunii trinitare din ceruri și ca un indemn la viață nouă pentru întreaga creație.

Mântuitorul Hristos încă din timpul activității Sale mesianice le-a promis Sf. Săi ucenici și apostoli că le va trimite un ajutor în persoana Mângâietorului, care va fi cu ei în veac și care îi va învăța pe ei toate (Ioan 15, 26). Acest lucru l-a accentuat mai ales înainte de patimile Sale tocmai pentru a-i întări pe ucenicii Săi în credința în El și în a-i face să înțeleagă că plecarea Lui la Cer nu este o lipsire a Lui dintre ei, ci dimpotrivă este o prezență mai vie și mai activă a Lui prin trimiterea la ei în chip văzut a Sf. Duh.

Și această promisiune a

Sa Mântuitorul Hristos a împlinit-o în ziua Cincizecimii, când asupra Sf. apostoli s-a pogorât în chipul limbilor de foc Duhul cel preasfânt.

Venirea Sf. Duh asupra apostolilor are ca efect imediat umplerea lor de dar și de har și vorbirea în alte limbi a „măririlor lui Dumnezeu“.

Duhul Sfânt le luminează mintea spre a pricepe Scripturile cele însefuate de Dumnezeu și a cunoaște despre cele împlinite de Hristos ca Dumnezeu și Om, în vederea restabilirii legăturii dintre om și Creatorul Său, legătură distrusă de păcatul strămoșesc.

Duhul Sfânt este cel care îi întărește pe Apostolii Domnului „pe piatra credinței“ în Dumnezeirea lui Hristos și în același timp îi umple de curaj pentru ca lepădând orice teamă să iasă la răspântii și să propovăduiască tuturor pe Hristos Cel răstignit, înviat și înălțat la cer. Duhul Sfânt este cel care îi asistă pe Apostoli în lucrarea lor Kerigmatică și misionară și cel care le însuflă tăria propovăduirii la care adaugă totodată și *minunile ce urmau* (Marcu 16, 20), ca un semn văzut al puterii pe care o primiseră de Sus.

Duhul Sfânt este cel care ne îndeamnă și pe noi să ne rugăm după cuvântul Sf. Ap. Pavel: „de asemenea și Duhul vine în ajutor s'abîcuiului noastre, căci noi nu știm să ne rugăm cum trebuie ci însuși Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite“ (Romani 8, 26).

De aceea toate rugăciunile liturgice ale Bisericii, dar și cele particulare încep cu invocarea Sf. Duh prin rugăciunea atât de cunoscută „*Împărate Ceresc*“.

În această rugăciune este

concentrată întreaga teologie pnevmatologică a Bisericii, el fiind numit „*Împăratul ceresc*“, Mângâietorul (Ioan 16,7), Duhul Adevărului (Ioan 16, 13) „*vistierul bunătăților*“ și „*dătătorul de viață*“.

Imnele liturgice îl numesc pe Duhul Sfânt „*viață și de viață dătător, lumină și de lumină purcător, însuși bun și izvor de bunătate prin care Tatăl se cunoaște și Fiul se propovăduiește și de toți se știe o putere, o împreunare, o închinare a Sfinței Treimi*“ (din slujba Utreniei).

Rusalii sau Pogorârea Sf. Duh este o sărbătoare a luminii celei neînserate și necreate, căci prin ea întreaga făptură este recreată în Hristos devenind „*tăpătura nouă*“ și este luminată de razele sfințeniei și ale harului dumnezeiesc.

Rusalii sau Cincizecimea este o sărbătoare a bucuriei celei veșnice, prin care lumea s-a umplut de milă și de adevăr și prin care bucuria cea veșnică nu se va lua de la noi pentru că, după cuvântul Mântuitorului, Duhul Sfânt va fi cu noi în veac.

Rusalii sau Cincizecimea este o sărbătoare a binecuvântării prin care întreg universul este penetrat de lucrarea cea curățitoare și de viață făcătoare a Duhului Sfânt care asistă Biserica și o călăuzește spre tot adevărul.

Să prăznuim așa cum se cuvine acest mare praznic al înnoirii și al sfințeniei și să ne împărțim de-a pururea din izvorul cel nesecat al harului Sf. Duh și primeniți duhovnicește să-l invocăm pe Prea Sfântul Duh cel în Treime închinat să se sălășuiască întru noi, să ne curățească de toată întinărirea și să măntuiască sufletele noastre. AMIN!

O călătorie la Troia cu ajutorul geografiei istorice

După cum se știe, în conformitate cu deciziile Sinodului de la Ierusalim, lui Pavel și Barnaba le-a fost incredințată misiunea de a răspândi Evanghelia la neamuri (Gal. 2, 7-9). Întocmind un plan al viitoarei lor călătorii, Pavel i-a propus lui Barnaba să cerceteze cum se află frații noștri în toate cetățile în care am vestit cuvântul Domnului (Fapte 15, 36).

Ei bine, ne-am propus, din nou, pentru un fragment al celei de a doua călătorii misionare, să operăm cu datele și coordonatele geografiei istorice.¹ Sfântul Apostol Pavel și Sila pleacă din capitala Siriei romane, Antiochia, cu încurajarea creștinilor de aci, creștini care îi incredințează **harului Domnului** (Fapte 15, 40). Drumul celor doi le (aduce pașii în Cilicia, provincia natală a Apostolului, unde misiunea este cea de a întări bisericele (Fapte 15, 41). Lucru perfect posibil în tandem, deoarece Sila, după cât se pare, era un elenist, cu alte cuvinte făcea parte din categoria evreilor trăitori în diaspora și vorbitori de greacă, nu de aramaică. Este de presupus că acest însoțitor era adeptul opiniilor liberale, ca și Apostolul neamurilor, opuse celor ale iudaizantilor proveniți dintr-o farisei.²

Următoarele etape ale călătoriei misionare vor fi orașele Derbe și Listra, în ținuturile Licaonei, ținuturi și orașe despre care am scris în precedentul articol dedicat geografiei istorice.³ De notat faptul că acum și aici Timotei — **fiul unei femei iudee, credincioasă și a unui elin** (Fapte 16, 1-2) — devine ucenic al Sf. Apostol Pavel.

Deși a dorit să evanghelizeze și Bitinia — în terminologia oficială a epocii, Bithynia et Pontus, provincie senatorială de rang consular — Sf. Apostol a fost oprit de **Duhul lui Iisus** s-o facă (Fapte 16, 7). Desigur, Bitinia n-a rămas în afara ariei de răspândire a creștinismului, căci Plinius Secundus, în calitatea sa de guvernator a provinciei — din 17 septembrie 111 d.Hr.,⁴ altfel spus, cu zeci și zeci de ani după a doua călătorie misionară a Sf. Apostol —, îi pomenește pe creștini într-o scrisoare trimisă împăratului Traian. Iată ce îi scrie Plinius augustului său prieten: **N-am luat parte niciodată la anchetele împotriva creștinilor, așa că nu știu ce fapte și în ce măsură sunt de obicei pedepsite sau urmărite**. Și mai încolo: **Deocamdată, cu aceia care mi-au fost denunțați drept creștini, am procedat în felul următor: I-am întrebat pe ei dacă sunt creștini. Pe cei care recunoșteau, i-am întrebat a doua și a treia oară, amenințându-i cu moartea: pe aceia care rămăneau statornici în afirmațiile lor, i-am trimis la moarte... Nu m-am îndoit o clipă că trebuia pedepsită măcar încăpățanarea și îndărătnicia lor neclintită... Afirmau însă că singura lor vină sau greșală era că obișnuiau să se adune într-o zi anumită în zori, să înalte pe rând cântare lui Hristos... că se legau... să nu făptuiască vreun furt, tâlhărie sau adulter... După toate acestea obiceiul era să se despartă și să se adune din nou pentru a lua masa în comun... împrejurarea mi s-a părut vrednică de sfatul tău, dat fiind numărul mare al celor implicați; sunt oameni multi, de toate vârstele, de toate categoriile, bărbați și femei, care sunt și vor fi cuprinși de acest pericicol. Și molima acestei superstiții s-a răspândit nu numai în orașe, dar și în sate și pe ogoare.**⁵

Fiind deci oprit să se ducă în Bitinia, Sf. Pavel a plecat la Troia, oraș-port din provincia Asia, așezat în fața Macedoniei, oraș fondat de Alexandru cel Mare și transformat de Augustus în **colonia romană**. Troia se afla nu departe de antica Troia, iar statutul de **colonia** era răvnit de orașele Imperiului Roman, datorită prestigiului și avantajelor subsumate statutului respectiv. Să nu uităm că procesul romanizării lumii antice a fost strâns legat de cel al urbanizării sale. Roma era cunoscută ca **urbs** („orașul“, prin excelență), iar fiecare din celelalte orașe se încadra într-una din următoarele categorii: **colonia, municipium** sau **civitas; oppidum** era un termen folosit în special pentru un centru urban aflat dincolo de granițele romane. În general, o localitate ce era **municipium** avea cele mai mari șanse să devină **colonia**, deoarece în conformitate cu statutul său urban, corespundea gradului imediat inferior acesteia.⁶

Vechea Troie, care a constituit teatrul războiului dintre aheii și microasiaticii troieni, l-a fascinat pe omul antic și pe cel modern deopotrivă, cu alte cuvinte, l-a inspirat pe Homer să scrie și pe Schliemann să sape. Astfel, autorul *Iliadei* a cântat **mânia ce-aprinsese pe-Ahîl Peleanus / Patima crudă ce-ahelor mii de amaruri aduse; / Suflete multe viteze trecute pe lumea cealaltă, / Trupul făcându-le hrană la câini și la feluri de pășari**.⁷ Poemele homerice s-au constituit în izvorul literar al întregii civilizații grecești din perioada arhaică și până la apusul ei, fiind ulterior preluate de Roma. Descoperitorul Troiei a avut o solidă cultură filologică, știind mai multe limbi: vreo șapte moderne, plus

latina și greaca, la care sunt de adăugat cel puțin două limbi orientale, turca și araba. Latura aceasta, umanistă, era dublată de un deosebit simț practic, cultivat în decursul activității sale de mare comerciant. El verifică pe teren informațiile obținute din poemele homerice, parcurge cu pasul câmpia, numără izvoarele, înconjoară presupusele amplasamente ale anticei cetăți, ca să vadă dacă Ahile și Hector, urmărindu-se unul pe altul, ar fi reușit să le parcurgă de atâtea ori, într-un anumit timp, așa cum scrie în *Iliada*.⁸

Pe durata a șapte campanii arheologice, între 1870 și 1890, neobositul cercetător amator a izbutit să determine existența succesiunii de orașe preistorice, aflate la 15 km de orașul unde a poposit Apostolul neamurilor în a doua sa călătorie misionară. Primul oraș de pe colina troiană cercetată, numită de turci Hisarlik, comportă zece nivele, cu o grosime totală de patru metri de depuneri arheologice și cuprinde perioada anilor 3000 - 2500 î.Hr. A fost vorba de un centru fortificat, cu o suprafață de o jumătate de hectar, reședință a unui stăpânitor politic și militar. În interiorul fortificației au existat construcții de piatră, aranjate după planuri patulaterne. Această primă fortificație locuită și-a găsit sfârșitul într-un incendiu, probabil cauzat de vrăjmași. Orașul a fost apoi reconstruit, viața sa durând între anii 2500 - 2200 î.Hr. La rândul-i, Troia II a fost distrusă de un incendiu și de un cutremur, cel de-al doilea „eveniment“ succedându-i destul de repede primului.⁹

Troia III, ca s-o numim așa, s-a refăcut pe ruinele precedentei, și era o localitate cu ulițe înguste dar cu locuințe masive, clădite din piatră. Nu s-a identificat încă o locuință princiară și nici nu s-a putut reconstitui întreg ansamblul. Caracteristice sunt gramezile de gunoi, atât în interiorul caselor, cât și pe străzi. Troia IV o continuă în linii mari pe cea anterioară, atât doar că în interiorul caselor apar cuptoarele cu copolă, de obicei într-o curte interioară descoperită. Troia V a reprezentat, din nou, tipul orașului complet fortificat, continuator, în linii mari a orașelor III și IV, dar ceea ce este important, în decursul existenței sale se face trecerea de la epoca veche a bronzului la cea mijlocie a bronzului anatolian.

Troia VI, comportând opt nivele (straturi arheologice), cuprinse cronologic între anii 1800 și 1300 î.Hr., a fost înconjurată de un zid lung și puternic, refăcut și dublat de mai multe ori, cuprinzând și turnuri. Orașul acesta a pierit prin foc, rezultat a mai multor asedii, asalturi și cutremure. Se pare că a fost contemporan cu vestita civilizație miceniană, din secolele XIV-XIII, ajungând la conflict cu orașul omonim civilizației miceniene, aflată în plină expansiune, și care nu a putut fi cucerit până când dezastrele naturale (cutremurele) nu i-au redus populația, nu i-au slăbit fortificațiile și nu i-au anehiat puterea. Pe ruinele Troiei VI s-au ridicat alte așezări, una de maximă importanță, Troia poemelor homerice (catalogată de arheologi ca fiind VII a 1), altele epigonice (de genul Troia VI h, VII a 2-b 1, VII b 2).¹⁰

Peste ruine s-a așternut praful timp de

(Continuare în pag a 5-a)

Dr. CONSTANTIN ITTU

¹ Despre prima călătorie misionară a Sf. Apostol Pavel ne-am ocupat în articolul **O pagină de geografie istorică**, apărut în *Telegraful Român*, Anul 147, nr. 15-18, 15 aprilie - 1 mai 1999 p. 2.

² Pr. Dr. Sabin Verzan, **Sfântul Apostol Pavel**, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996, pp. 95-96. De fapt atitudinile exclusivist-conservatoare, de tipul celor ale iudaizantilor Antichității creștine, au reapărut (s-au menținut?) în secole și secole de istorie; cazul nostru al românilor ardeleni, ne este cel mai la îndemână. Ni s-a negat leagănul de formare, fiindu-ne „mutat“ undeva la sud de Dunăre, ni s-a negat autenticitatea credinței, taxată de „schismatică“, ni s-au ignorat sau dărâmat bisericile pentru că nu erau ca cele „oficiale“ am fost priviți drept locuitori de categoria a II-a în Ardealul natal, motiv pentru care acesta trebuia purificat de noi prin deznaționalizare și nu numai. Dreptul cuceritorului, specific Evului Mediu a fost luat ca argument suprem, iar dreptul istoric (vechimea strămoșilor noștri aici încă din Antichitate: a dacilor, pentru că aci le-a fost vatra, a romanilor, pentru că limba și poporul român sunt neo-latine) falsificat, cel natural (procentul ridicat de populație românească în comparație cu restul locuitorilor) ignorat sau în momente de criză, bazatizat. În schimb **Pax Sovietică** a schimbat registrul și a hiperbolizat până la mistificare, rolul slavilor în formarea (sunt nevoit să mă repet) unui popor și a unei limbi neolatine.

³ Cf. nota 1.

⁴ Plinius Cel Tânăr, **Opere complete**, București, Editura Univers, 1977, pp. 306-7. Scrisoarea X, 17 a.

⁵ Ibidem, pp. 343-4, Scris X, 96.

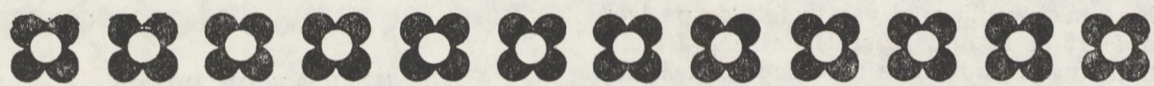
⁶ *Enciclopedia civilizației romane*, București Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982, pp. 207 și 550-1.

⁷ Homer *Iliada*, în românește de G. Murnu, Prefață, note și glosar de Romul Munteanu, vol. I, București, Ed. Tineretului 1959, Cântul I.

⁸ Radu Florescu, **Introducere**, Heinrich Schliemann, **Pe urmele lui Homer**, București, Ed. Meridiane, 1979, pp. 5-26; la p. 6.

⁹ Ibidem, pp. 17-19.

¹⁰ Ibidem p. 21.

Jurământul unui preot sibian din anul 1824

(Urmare din pag. a 2-a)

a împărăției sale voi arăta, cu împărății străine nu voi corespondă lui, nici pre taină le voi scrie, nici voi primi alți străini scrisori împotriva împărăției ori a țării aceștia, nici în lucruri politicești, mă voi amesteca, ci voi urma după chemarea mea numai, care mi s-au dat dela cinstita Privilegiata Companie grecească din Sibii, adică numai Preoția Preavoslavnicea Bisericea de această Priv. Companie Grecească țititoare voi păzi, dar nu alta la alte legi au la alte lucruri, ce nu se cuvin persoanei mele nu mă voi amesteca, nici împotriva religiei împărăției, au a uniților ori acelor lalte legi primite mă voi disputa lui, ori le voi huli, dela alte Parochii veniturile Preoților românești nu voi lua, nici voi face ceva împotriva Parochilor, numai voi fi deplin plecat Preainălțător rânduiești și obiceiurilor Bisericești și la împărăția aceasta, asemenea și Preasfințitului Domnului Episcopului, Cinstitului Consistoriului, Protopopului locului în lucrurile bisericești și duhovnicești, după înțelesul Benignelor Normativuri crăești și gubernialești de data Vien-

ne 10 ianuarie 1772 sub No. gubernialicesc 1478 acelu-eași an eșite și publicate, deplin todeauna a-mă supune prin aceasta mă leg, ne mai cunoscând până voi fi în marele Ardealului Principat altă stăpânire și numai dela pretitulatul Domnu Arhiepiscop, cinstitul Locului, nici voi pomeni pe alt împărat, Episcop, Arhiepiscop au Patriarch în slujbele bisericești, fără numai pe împăratul țării aceștia și pe titlul Episcop aceștii Eparchii. Și pentru că cinstita Privilegiata Companie grecească din Sibiu pentru Parochul cel din țară străină adus easte legată la în (altul) C (răiescul) Gubernium așa ca să nu urmeze ceva împotriva celor viu poruncite, mă făgăduiesc înaintea lui Dumnezeu, și pe preoția mea mă leg, precum mă voi feri de toate acelea care sint împotriva diregătorii mele cei parochialești, așa să-mi ajute Dumnezeu și să-mi dea măntuirea sufletului meu Amin.²²

Acest jurământ s-a depus la 14/26 februarie 1824 în reședința episcopală a Sibului fiind de față Nicolae Baiul, Petru Chețanovici, administratorul Cetății de Baltă de Jos și Georg Monnicati Sofranu, jude al privilegiatei companii grecești (Richter der Privilegierte Grischische Compagnie) ca deputați ai acestei companii, care și semnează după jurământul lui Kiril. Ca orice jurământ, el asigură încrederea episcopatului sibian și a „Companiei grecești“ în noul preot slujitor. Textul jurământului este important mai ales datorită faptului că din el reiese realitatea epocii, una în care Biserica Ortodoxă din Transilvania nu era la aceeași cinste ca și Biserica Unită, ce era puternic susținută de către monarhia austriacă pe de o parte, iar pe de altă parte lupta susținută a preoților ortodocși pentru menținerea credinței dreptmăritoare în vechile ei rânduieli liturgice și canonice.

2. Arhiva Bibliotecii Mitropoliei Sibiu (ABMS), Fond „Vasile Mangra“, dosar 1387—1587, doc. 1494/1824.

(Urmare din pag. 1)

rea" („T.R.", nr. 43/23 octombrie 1938). Cu prilejul unui „Cuvânt" ținut în catedrala din Sibiu cu prilejul sărbătoririi a douăzeci de ani de la Marea Unire, va cere „solidaritate în jurul M.S. Regele Carol II, apărătorul și întăritorul Țării" („T.R.", nr. 49/4 decembrie 1938, „Pentru apărarea țării").

„Frontul Renașterii Naționale", partid politic înființat de Carol al II-lea în 1938, după ce desființase toate celelalte partide, este văzut de Părintele Stăniloae ca având un program „sută la sută creștin". El aduce „un val de înnoire spirituală". Încrederea Părintelui în Front ne apare astăzi puțin ciudată: „Peste rănile produse de dezbinările politice anterioare, peste descurajarea lăsată de incapacitatea partidelor politice, peste pustiul neroditor produs de vântul urăcios al egoismelor de tot felul, mișcarea Frontului Renașterii Naționale s-a revărsat vindicătoare, aducătoare de avânt proaspăt, de înmugurire a întregului peisaj etnic și social al țării noastre" („T.R.", nr. 3/15 ianuarie 1939, „Principiile de renaștere națională"; nr. 44/29 octombrie 1939, „Programul Frontului Renașterii Naționale"). Părintele se referă pe larg la punctul 6 al programului, care stipulează că în statul român familia și nu individul este celula de bază. Curioasă prevedere la un monarh care acordă o înțelegere aproximativă vieții sale de familie.

În alt loc, Părintele spune: „Fără îndoială că Regele Carol al II-lea al României este o personalitate care dă regalității un stil nou, adecvat realităților sociale și psihologice de astăzi". Regele ar fi adus o nouă epocă. Cu puțin înainte, cu prilejul Crăciunului și al Anului Nou, regele fusese în mijlocul soldaților, iar în discursurile ținute în momentele respective presărase numeroase rugăciuni, ceea ce-l face pe Părintele să considere că regele a revenit la felul genuin creș-

tin de a sărbători, propovăduind creștinismul cu fapta: „Maiestatea Sa a străbătut prin spuma neserioasă a stratului intelectual la fundamentul permanent, serios și adânc al sufletului popular" („T.R." nr. 2/7 ianuarie 1940, „Să ne rugăm celui Atotputernic").

După 23 august 1944, într-un articol, Părintele se referă la „înțelepciunea și patriotismul tânărului nostru Rege" (căruia, iarăși, nu-i spune pe nume), în care s-a încorporat fără clințire voința românească fundamentală („T.R.", nr. 37/4 septembrie 1944, „Toți în jurul Neamului"; începând cu acest număr foaia a apărut pentru o perioadă de timp zilnic pentru a-și ține prompt la curent cititorii cu valul debordant al evenimentelor).

PERIOADA ION ANTONESCU

Venirea generalului Ion Antonescu la putere pare să renască speranțele Părintelui Stăniloae într-o îmbunătățire a stării întregului stat. „Un vânt aprig de înnoire bate peste tot cuprinsul țării, alungând pe de o parte îmbăcșeala care ne copleșea, iar pe de alta înviorându-ne cu sfichiuita lui voinică". „Peste creștetul țării plutește lumină de înviere. Neamul s-a regăsit". „La cârma statului s-a instaurat o conducere care acționează sub porunca aspirațiilor sufletului românesc". „Dl. general Ion Antonescu, conducătorul Statului, a dispus cercetarea și sancționarea tuturor hoțiilor operate în avutul Țării în ultimii ani. În felul acesta se pune capăt pentru viitorul unii obicei care dacă se continua trebuia să disparem, de însăși ființa Statului nostru". („T.R." nr. 39/22 septembrie 1940, „Restaurarea românismului în destinul său istoric").

În altă ocazie, cu prilejul unui răspuns pe care șeful statului îl adresa patriarhului Nicodim, o scrisoare, într-adevăr, deosebit de mișcătoare și dovedind o

fină înțelegere a rolului Bisericii, Părintele nu se poate opri să nu laude această atitudine. Astfel, generalul are „minte înțeleaptă și sufletul credincios", „conștiința religioasă a acestui mare ostaș și chibzuit conducător de stat este înălțătoare", „un om care păstrează cea mai respectuoasă venerație față de slujitorii Bisericii", „cu minte luminată, cu suflet identificat cu ființa de totdeauna a neamului". Părintele este admirativ față de faptul că generalul Antonescu dorea ca timpul conducerii sale să coincidă cu o epocă de supremă trăire religioasă în viața neamului („T.R." nr. 41/6 octombrie 1940, „Biserica ortodoxă în noul regim"). N-ar trebui poate omis, în acest context, faptul că mareșalul și soția sa au cititorii numeroase biserici, între care la București două, cele din Dămăroaia și de la Bariera Vergului.

Părintele Stăniloae laudă „proclamația către români" (un text, într-adevăr, foarte poetic și foarte înflăcărat) făcută cu ocazia Sfintelor Paști, în 1941, de Conducătorul țării, generalul Antonescu, „o inimă care bate numai pentru grija țării" („T.R." nr. 18/27 aprilie 1941, „În zilele sfinte ale Învierii Domnului").

În 1941, când a început războiul antisovietic, Părintele nota: „Lupta o conduce cu rost și vitejie de Arhanghel, Generalul Ion Antonescu. Ca un alt Ștefan cel Mare, el este azi sabia creștinătății" („T.R.", nr. 27/29 iunie 1941, „A început lupta împotriva bolșevismului"). Astăzi este ușor să judeci astfel de cuvinte, dar oare câți erau în momentul acela cei care gândeau altfel?

DIFERITE PERIOADE ȘI EVENIMENTE POLITICE

În mijlocul mării crize economice, care a zguduit Europa și, bineînțeles, și țara noastră, în anii '32-'33, Părintele insistă asupra datoriei pe care o are Biserica și pe care, în parte, și-o și exercita, cu mijloacele

propriei ei, pentru „leuirea boalei care bântuie peste toată omenirea" („T.R.", nr. 85—86/28 noiembrie 1931, „Aristocrație sufletească").

După ce constată că această criză a atins toate stările sociale, Părintele consideră că nu se va putea ieși din ea fără „o schimbare morală a lumii de azi" și păstrarea nădejdii în viitor („T.R.", nr. 42—43/28 mai 1932, „E momentul faptei").

Unul dintre evenimentele grave ale acestui secol, deosebit de dramatic, l-a reprezentat cel de-al doilea război mondial.

În vara anului 1939, Părintelui îi este deja clară iminența războiului. El se gândea că numai rugăciunile ar putea, poate, să îndepărteze „spectrul războiului". Credea că preoția trebuia să pregătească sufletește poporul pentru ceea ce ar fi putut să urmeze („T.R." nr. 35/27 august 1939, „Pregătire sufletească"; nr. 36/3 septembrie 1939, „Amenințarea războiului").

La 1 septembrie 1939, Germania a atacat Polonia, iar la 3 septembrie Anglia și Franța declară război Germaniei. Părintele deplânge soarta polonezilor: „avioanele Reichului seamănă moartea prin orașele până ieri pașnice și înfloritoare". El încearcă să scoată învățăminte duhovnicești din analiza stării critice în care se afla omenirea: „Împrejurările de supremă criză a tuturor valorilor pământești sunt timpul cel mai prielnic al fulgerărilor spirituale, la lumina cărora credem că numai cu voia lui Dumnezeu se țin acestea, căci în sinea lor n-au nici o consistență" („T.R." nr. 37/10 septembrie 1939, „Războiul a început").

O notă critică față de marile puteri răzbate din cuvântul la începutul anului școlar la Academia teologică „Andreiană" („T.R." nr. 39/29 septembrie 1939).

În fața amenințării războiului, Părintele care întrevede pericole majore pentru independența și integritatea țării, crede că e bine să se renunțe la stările de învrăjbire politică și să se ajungă la concordie națională: „Cât de rău mi s-ar părea fratele meu român, e fratele meu și e mai bun de mine de ori decât un străin. Cât de vrednic de critică mi s-ar părea stările din Țara mea, sunt înfinit mai bune decât cele pe care le-aș avea ca român când mi-aș pierde independența, când Țara mea n-ar mai fi liberă" („T.R." nr. 40/1 octombrie 1939, „Solidaritate națională").

Îl aflăm pe Părintele plângându-i pe primii morți și răniți români din război („T.R.", nr. 33/10 august 1941, „Cei ce s-au jertit").

Vroia să vadă în război o adevărată școală, ce-i drept extrem de dură și de nedorită, pentru caracterul și demnitatea națiunii. „Războiul este dascălul nostru întru realism și bărbăție, el e o școală forțată, singura în afară de cea a Evangheliei, care nu se iluzionează cu irănicia vieții noastre de aici, și ne descoperă în intimitatea existenței caracterul ei de clipă fulgerătoare" („T.R.", nr. 2/11 ianuarie 1942, „Cu încredere în ajutorul lui Dumnezeu").

Reia adesea această idee. Era convins că războiul a fost declanșat de poftă teri-

toriale și de confruntări ideologice. Ar fi dorit ca războiul să se arate până la urmă, măcar, ca un „mijloc pedagogic al omenirii", care să înțeleagă că numai ancorarea în valorile creștine o poate spori („T.R.", nr. 19/7 mai 1944, „Creștinismul și pacea viitoare").

Părintele consideră că războaiele și bejeniiile sunt de obicei mărturia lucrurilor neesențiale și inconsistente ale civilizației. Viața redusă la simplitatea și esențialul ei, la puterea de a exista prin virtuțile sufletului nu o puteau păgubi („T.R.", nr. 17/23 aprilie 1944, „Un neam trăiește prin sufletul său").

În timpurile grele pentru armata română, aflată în defensivă pe frontul sovietic, Părintele îndeamnă la „probarea prin răbdare a dorinței neamului de a exista pentru Dumnezeu" („T.R." nr. 13/26 martie 1944, „Țăria răbdării").

În iarna anului 1944, îi îndeamnă pe credincioși la a contribui cu dani la ușurarea românilor din Ardeal de nord și din Moldova, aflați în mari lipsuri („T.R." nr. 113/duminică, 10 decembrie 1944, „Din casă în casă").

23 AUGUST ȘI DUPĂ

Părintele Dumitru vede în actul de la 23 August ajutorul Proniei divine. În acel timp el se gândea la „rotunjirea țării", prin eliminarea urmărilor Dictatului de la Viena. Speră să nu se mai repete greșelile și improvizațiile politice care au caracterizat guvernările interbelice. Din războiul trecut ieșiseră copii, din punct de vedere politic, de data aceasta să ieșim maturi, cere el. Nu trebuie să se mai reactualizeze exclusivismul de partid. Se gândea la guvernarea comună a mai multor partide. Sfătuia tineretul să nu mai cadă în greșeala de a socoti despre sine că știe totul. („T.R." nr. 36/3 septembrie 1944, „Țară nouă").

Părintele se mai referă și la vitejia armatei, care a făcut să ne scuturăm de jugul străin. Speră că n-o să lăsăm să ni se fure independența lăuntrică. Ceea ce a condus la stărbirea independenței în trecutul apropiat a fost dezunirea dintre noi și angajarea unora în „filii străine" („T.R.", nr. 37/4 septembrie 1944, „Toți în jurul Neamului"). Din păcate cursul ulterior al evenimentelor vor contrazice această speranță, fiind destul de cei care s-au angajat în „filia" sovietică comunistă.

Este probabil obligat să scrie ceva despre Armata Roșie, și atunci, destul de stângaci în acest discurs impus, face recurs la istorie, amintind de faptul că la 1848 armatele rusești au înăbușit revoluția maghiară, contribuind la eliberarea Ardealului, ca și în cursul acestui al doilea război mondial. În același articol, deplânge rănile și atrocitățile comise de ocupația maghiară în Transilvania în timpul războiului („T.R.", nr. 43/13 septembrie 1944, „Rusia și Ardealul").

Timpul de după 23 august 1944 constituie un vârtej de evenimente istorice și de grele încercări asupra popoarelor, în care este cercată trănicia tuturor realităților ce există. Părintele cere fidelitate față de tradiții, de moștenirea neamurilor („T.R.", nr. 1/luni, 1

ianuarie 1945, „Să rămânem identici cu noi înșine"). Părintele era conștient de faptul că va urma o perioadă istorică care va atenta extrem de violent la valorile tradiționale, și îndeosebi la cele ce țineau de credință.

„Nu știm sigur care va fi viitoarea organizare a lumii, deci și a neamului nostru". În orice caz, se întrevedea o mai accentuată comunitate de muncă și de bunuri. Părintele se vedește un bun cunoscător al sistemului comunist. El cere ca să fie însoțite „comunitățile" de mai sus, inevitabile în comunism, și de o comunitate de rugăciune și, în consecință, de unificarea neamului prin credință („T.R.", nr. 12—13/18 martie 1945, „Ortodoxia și neamul românesc").

REFORMA AGRARĂ

Ultimul eveniment important în legătură cu care se exprimă în scris Părintele în legătură cu perioada analizată, este reforma agrară (decretată la 6 martie 1945 de guvernul dr. Petru Groza), pe care o laudă pentru faptul că pământul a fost dat celor ce tot îl munceau, țăranilor. Se bucură că Biserica a fost exceptată de la exproprierea. Vede în asta „sufletul de fiu devotat Bisericii al dlui prim ministru Dr. Petru Groza și semnul că acest guvern ține să fie un guvern al poporului, al unui popor creștin până în vremea lui" („T.R.", nr. 14/1 aprilie 1945, „Reforma agrară").

PREVIZIUNI DE VIITOR

Nu o dată Părintele se întreba neliniștit asupra viitorului omenirii și încerca să întrevadă acest viitor. Acest lucru s-a întâmplat într-o măsură mai accentuată după ce războiul prelungea și făcând un număr imens de victime, își arăta-se inutilitatea și hădoșenia. „Care va fi atitudinea omenirii de mâine față de marile probleme ale existenței, față de valorile de până acum ale vieții?" Părintele își dă seama că de fapt războiul acela nu era decât o ciocnire „între anumite ideologii în multe privințe radical contradictorii, în unele egal revoluționare". Se va ajunge la distrugere reciprocă sau va apare din această luptă o ideologie nouă, sintetică? Viitorul este mai degrabă sumbru: „Într-un moment nu prea departat al viitorului s-ar putea produce o mare zdruncinare a ordinii existente, o scufundare de teren care să despartă printr-o prăpastie ce va fi de ce a fost". El crede că ne aflăm „în preajma unei răscruce radicale". „Doctrinile internaționaliste", „svărcolirile primedjoase ale unor sisteme politice și ideologice de a uniformiza cu sila neamurile și de a le face să înghiță de-a gata toate ideile și formele de import" vor fi abandonate, lăsând locul unui naționalism „dus în adâncime, dar manifestat și pe plan politic" („T.R." nr. 3/17 ianuarie 1943). „Lupta viitorului va fi o luptă pentru sinteze nu numai pe teren teoretic, ci și practic, o luptă pentru concilierea, mobilizarea și concentrarea continuă a forțelor în vederea satisfacerii pozitive a greutăților sociale, care vor fi tot altele și altele și tot mai serioase în fiecare zi". „Oamenii viitorului sunt chemați la cea mai eroică existență" („T.R." nr. 4/24 ianuarie 1943).

O călătorie la Troa cu ajutorul geografiei istorice

(Urmare din pag. a 4-a)

mai multe secole, pentru ca în secolul al VII-lea î.Hr., să se ridice aici o așezare grecească, care a deschis o nouă serie de locuiri la Troa. Orașul elenistic, ridicat ulterior, în timpul lui Alexandru Macedon, se afla la aproximativ 15 km de Troa lui Priam și a Elenei. Aici, în acest oraș, în Troa, a primit Sf. Pavel mesajul divin - Un bărbat macedonean sta rugându-l și zicând: Treci în Macedonia și ne ajută (Fapte 16, 9) - de a trece în Europa spre a propovădui Evanghelia.

Iată ce ne spune Schliemann despre Troa: acest oraș construit de Antigon și numit de el Antigoneia, a fost mărit și înfrumusețat de Lisimah, care, în cinstea lui Alexandru cel Mare, i-a dat numele de Alexandria-Troada. Se află pe coasta Mării Egee, la sud-vest de câmpia de la Troa. Drumul ne-a dus mai întâi prin ținuturi necultivate, acoperite cu stejari și fagi sălbatici, apoi prin frumoase păduri de stejari, care se află de asemenea pe locul vechiului oraș. Mai înainte de a ajunge în orașul însuși, am trecut prin mai multe cimitire turcești, ale căror morminte sunt împodobite, toate, cu splendide opere de marmură, luate din Alexandria-Troada.

Zidurile orașului, late de 10 metri, constau din două rânduri de pietre dreptunghiulare... Spațiul dintre aceste două rânduri de pietre este umplut cu zidărie din pietre și cărămizi... Printre aceste ruine, atenția mi-a fost atrasă de două turnuri rotunde, care au aparținut cu siguranță unui palat, apoi de rămășițele unei uriașe băi publice... [care conține] mai multe cade cu un diametru de 10 metri.

În pădure se găsesc sute de coicane din marmură, în parte calcate pe pământ, în parte stând în picioare. Aceste coloane ne înduie să ne dăm seama de splendoarea de odinioară a Alexandriei-Troada. Judecând după întinderea ruinelor, orașul a putut avea o populație de 500 000 suflete. Lăsând la o parte faptul că specialiștii în demografie istorică apreciază cifra de 500 000 de locuitori ca exagerată pentru populația orașului, trebuie să admitem că acele meleaguri sunt încărcate de istorie. Distrugerea Troiei a însemnat consolidarea puterii grecești, prin intermediul aheilor, în lumea Asiei Mici, în timp ce poposirea Sf. Pavel la Troa, și mesajul divin de a pleca în Macedonia, a însemnat o nouă etapă în istoria creștinismului și a celui, pe bună dreptate numit, Apostolul neamurilor.

Mai mult, la Troa, Sf. Apostol Pavel se pare că și-a întărit echipa cu Sf. Luca, autorul Faptelor Apostolilor, cu alte cuvinte, cu cel care, pe bună dreptate, poate fi privit drept cronicarul lucrării sale misicnare până la marginea pământului (Fapte 1, 8), adică până la Roma și, posibil, până în Hispania. Sf. Luca a fost un medic grec, sensibil, milostiv, cu spirit foarte deschis. El este primul istoric al Bisericii primare, povestind în detaliu primele evenimente după Rusalii. Apoi, prietenia și apropierea de Sf. Pavel îi oferă un subiect privilegiat, căci Faptele Apostolilor reprezintă un subiect excepțional de învățătură și propovăduire a Evangheliei pentru primele secole creștine.

Un luptător pentru Ortodoxie: Ieromonahul transilvănean Nicodim în Țara Românească

Astăzi când ideea de unitate națională apare tot mai des ca un concept perimat și învechit ce se doarește tot mai mult a fi înlocuit cu conceptul de federalizare, se cuvine să aruncăm o privire în trecutul Patriei noastre, căci acolo avem dovada clară a existenței conștiinței că locuitorii spațiului carpato-danubiano-pontic, deși erau numiți de contemporani: moldoveni, ardeleni, munteni, olteni sau dobrogeni, (ei) se considerau tot români, fapt ce i-a determinat pe înaintașii noștri să aibă legături strânse de natură culturală, religioasă, socială, politică. Granițele trasate din punct de vedere politic erau pentru ei doar niște structuri vremelnice, care nu i-au putut împiedica să comunice, să-și împărtășească bucuriile unei altora, iar în

vremuri tulburi să se ajute unii pe alții pentru a depăși cu bine greutățile. Principalele „vehicule” ale unității naționale a românilor în decursul istoriei au fost: limba și credința creștin-ortodoxă.

În rândurile de față ne vom strădui să arătăm modul în care Biserica Ortodoxă Română a contribuit la susținerea românilor de pretutindeni, referindu-ne însă la un caz particular: susținerea de care s-a bucurat Biserica Ortodoxă Română din Ardeal din partea Bisericilor Ortodoxe Române din Țara Românească și Moldova după anul 1700, anul desființării Mitropoliei Ortodoxe Române din Alba Iulia. Este vorba, cu precădere, de ajutorul dat de Mitropolia Ungrovlahiei luptătorilor ardeleni pentru Ortodoxie, în speță ajutorul primit

de ieromonahul Nicodim, unul din clericii și mirenii ardeleni care au luptat pentru ca românii ortodocși „neuniți” din Ardeal să redobândească episcop ortodox, luptă începută la 1701 și încununată cu succes la 1761.

Activitatea ieromonahului Nicodim în sprijinul „Ortodoxiei ardeleni” poate fi reconstituită pe baza mărturiilor literare păstrate în arhive la Kiev, Viena, Carloviț, Petersburg, Moscova, arhive care au fost scoase la lumină și cercetate, printre alții, de profesorii Silviu Dragomir și Ioan Ionașcu, cât și din mărturiile literare și epigrafice păstrate în țară, mărturii ce atestă atât eforturile lui Nicodim pentru sprijinirea fraților săi, cât și persoanele și împrejurările care l-au ajutat pe Nicodim să lupte cu o te-

nacitate rar întâlnită.

Între persoanele care l-au sprijinit pe Nicodim Ieromonahul în lupta pentru binele românilor ortodocși ardeleni s-a numărat și protopopul Nicolae Pop din Balomir, fostul vicar al episcopului unit Inochentie Micu. Revenind la Ortodoxie, acesta a fost prigonit de autoritățile habsburgice — care au pus chiar un preț de „200 de galbeni pe capul său” — găsim și refugiu în Țara Românească, unde s-a călugărit sub numele de Nichifor, reușind — la 1752 — să ajungă egumen al mănăstirii Argeș, treaptă în care a rămas până în 1764. Aici, la mănăstirea Argeș, a început „o vie propagandă în sprijinul Ortodoxiei din Ardeal”.

Ela a adăpostit în mănăstirea aflată sub conducerea sa „pe vajnicii luptă-

tori pentru Ortodoxie, Popa Sofronie de la Cioara și ieromonahul Nicodim”, ajutându-i ulterior pe cei doi luptători ardeleni. Astfel „Sofronie, la 1746 obține cu sprijinul lui Nichifor egumenia mănăstirii Robaia”. La 10 iulie 1765, Sofronie e întâlnit, însă, egumen la Vieros. Acesta a susținut apoi în timpul războiului ruso-turc (1769—1774) o vie activitate în favoarea Rusiei, sfârșindu-și însă zilele în 1774, fiind prins și omorât de ruși în Moldova. În ceea ce privește pe ieromonahul Nicodim, acesta e instalat, la 1761, egumen la mănăstirea Berislăvești — Argeș, cu sprijinul lui Nichifor.

O inscripție din această mănăstire afirmă: „S-a făcut această clopotniță de Chir Nicodim Beligrădeanul în vremea lui Constantin Vodă Mavrocordat și a Mitropolitului Grigorie la anul 1762”. Pornind de la inscripția amintită mai sus, pe care a completat-o: „Nicodim Bistrițeanu”, profesorul Nicolae Dobrescu a susținut că Nicodim, acest ieromonah transilvănean, a fost inițial egumen la Bistrița — Oltenia, lucru ce poate fi luat drept fals din pomelnicul mănăstirii Bistrița, publicat de Nicolae Iorga, pomelnic ce arată că în perioada 1750—1760 nu a fost acolo nici un egumen cu numele Nicodim. Deci Nicodim Beligrădeanul ajuns în Țara Românească a fost egumen doar la Berislăvești — Argeș.

Originea „transilvăneană” a ieromonahului Nicodim este atestată și de propriile sale mărturisiri făcute cu prilejul celor două călătorii în Rusia: „În prima călătorie făcută în Rusia Nicodim s-a arătat ca fiind din ținutul Făgărașului, iar în a doua el spune că este din ținutul Bălgradului (Alba Iulia)”.

Lupta lui Nicodim pentru apărarea Ortodoxiei din Transilvania a început prin participarea sa în delegația românească, care a mers la Viena pentru a înfățișa Curții Imperiale doleanțele românilor ortodocși. O însemnare păstrată în arhiva mitropolită din Carloviț și preluată de Silviu Dragomir, mărturisește: „La 25 Mai, am înaintat eu, Nicodim, și jușanul George Bruno, în palatul Schonbrun, întreagă mărturisirea ortodoxă în dialogul nemțesc și o întonație în 7 puncte ca să slăbească prigonirea credinței noastre. Ne-a primit în audiență și le-am predat eu însumi în mâinile Împăratului Francisc. Toți ceilalți erau de față și i-am vorbit și cu graiul pentru această”.

În urma discuției cu Împăratul, fiind socotit „periculos”, autoritățile au luat hotărârea de a-l aresta pe ieromonahul Nicodim, dar acesta, aflând la timp, a obținut un pașaport de la Mihail Bestușev — Rjumin, ambasadorul Rusiei la Viena, sprijinitor al ortodocșilor din Imperiul habsburgic, și a fugit în Rusia împreună cu preotul Ioan din Aciliu.

Acest fapt e atestat și de o a doua notă a lui Nicodim păstrată la Carloviț și preluată de Silviu Dragomir: „Voind să mă arunce în temniță cum au făcut și cu ceilalți în Ardeal, și în Viena, și ca să nu pătinesc

ca aceia am fugit la Petersburg, și mă aflu luptând în cauza mea până astăzi sub stăpânirea prea milostivei Împărătese. Acestea s-au scris la 15 decembrie 1759, în Petesburg, de Ieromonahul și deputatul din Ardeal Nicodim”.

În prima călătorie, în Rusia, Nicodim a dus țarinei Elisabeta Petrovna a Rusiei (1741—1761) o petiție în cinci puncte. La primul punct al petiției amintite se afirma: „Se spune că Luteranii, Calvinii, Armenii și ceilalți eterodocși, chiar și Ovreeii, au voie să-și aducă păstori suflatești de unde vreau. Poporul românesc de lege grecească din Transilvania, în conformitate cu diplomațiile ce li s-au dat de toți Împărații de mai înainte, își primea arhierii din Țara Românească”.

La punctul al doilea a aceleiași petiții se afirmă: „Toate popoarele amintite mai sus au libertate deplină de a-și exercita ritualul lor, numai Românii Ortodocși care, din vremuri vechi și până astăzi, nu au fost prigoniti de nimeni pentru credința lor, se află acum în cea mai grea apăsare din partea papistașilor. După obiceiul lor cunoscut au început să amăgască poporul românesc din Transilvania cu vorbe dulci spre a-l atrage la unire. Văzând însă că aceștia nu sunt aplecați, au prins să-i oprime și să-i prigonească pe față”. Următoarele puncte prezentau modul în care erau prigoniti românii ortodocși, iar petiția se încheia cu cererea adresată „luminății sale”, Ecaterina Petrovna, de a interveni la Curtea de la Viena în sprijinul ortodocșilor ardeleni.

După mai multe luni de ședere în Rusia, la 28 aprilie 1752 Nicodim și Ioan din Aciliu au primit pașaport să plece din Petersburg spre pământurile natale.

De teama autorităților habsburgice, Nicodim nu s-a reîntors în Transilvania, ci a obținut permisiunea de a face un pelerinaj la Ierusalim. Nu știm din ce motive nu a ajuns la destinație, ci s-a stabilit în Țara Românească, mai precis la Râmnic, găsim adăpost în casa episcopului Grigorie Socoteanu al Râmnicului (1748—1764), cel care-l tunse monah și-l hirotonise ierodiacon, ieromonah pe la sfârșitul anului 1749”.

După doar câțiva ani de viață în Râmnic și Argeș, de unde a trimis scrisori de încurajare românilor ardeleni, ieromonahul Nicodim a plecat într-o a doua călătorie în Rusia spre a cere ajutor pentru conaționali săi, luând la plecare în această călătorie două recomandări: una de la episcopul Râmnicului, datată 9 iulie 1757, alta de la Flaret, Mitropolitul Ungrovlahiei, datată 7 august 1757”.

La 27 septembrie 1757, Nicodim se afla la Kiev, cerând îngăduința autorităților rusești de a merge la Moscova. Odată ajuns la Moscova, a stat la Biserica greacă de aici, având

(Continuare în pag. a 7-a)

UDREA ILIE IULIAN

Student Ciclu Studii Aprofundate, Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” Sibiu

Interesul lui Mihai Eminescu pentru științe

(Urmare din pag. 1)

ajuns Eminescu la convingerea, că fără matematică diferențială nu poate fi pătrunsă adevărata fire a lucrurilor.

Fără îndoială Eminescu a vădit înclinări spre preocupări abstracte, spre care se simțea a fi atras, însă „nu în calitate de cercetător, ci de contemplator”. G. Călinescu conchide, că Eminescu „nu era om de știință și nici măcar cunoscător sistematic al vreunei discipline științifice, ci numai „amator vag de profunzime”.

Ca student la Viena, în semestrul de vară al anului 1872, Eminescu a urmat al II-lea curs de Istoria Filozofiei: Mittelalter und neuere Zeit bis an Kant (Evul mediu și timpul mai nou, până la Kant). Colegii de studenție știau despre Eminescu, că este și un bun cunoscător al lui Kant. I. Slavici pretinde, că în acel timp, odată cu preferințele exprimate pentru lecturile filozofice ar fi început Eminescu să traducă „Critica rațiunii pure” a lui Kant (G. Călinescu, op. cit., p. 128). În acest mod, a putut Eminescu să știe, că și marele filozof din Königsberg, în perioada sa precritică, s-a preocupat în mod deosebit de științele naturii (fizică, cosmogonie, geofizică, antropologie) (Dicționar enciclopedic român, vol. 3, Ed. Acad., București, 1965, p. 11).

Asemeni lui Kant, și pe Eminescu l-au preocupat problemele de astronomie. Scrisoarea I conține versuri închinat lui, amplu evocatoare și deschizătoare de infinituri: „Lună tu, stăpână a mării, pe a lumii boltă lunecă (...) Peste câte mii de valuri stăpânirea ta străbate, / Când plutești pe mișcătoarea mărilor singurate”.

Acestea nu sunt rodul oferit de vreo muză voitoare de bine, ci sunt arpegii dintr-o simfonie — zice V. Eftimiu, într-un articol al său din 2 iunie 1964 — îndelung meditată, mozaic alcătuit cu migală de a sa mână iscusită, dirijată de o frunte înțelaptă. Eminescu a ridicat poezia românească la perfecțiunea expresiei artistice, nu numai prin calitatea conținutului, ci și prin veșmântul ales cu care a îmbrăcat

acest conținut.

Acestea se confirmă și în poezia lui Eminescu „La steaua” care — prin conținutul său — abordează, în mod magnific, adevăruri astronomice, privitoare la aștri, din depărtările de neînchipuit ale cosmosului.

„La steaua care-a răsărit / E-o cale-atât de lungă, / Că mii de ani i-au trebuit / Luminii să ne-ajungă”. Distanța de la noi la stele se măsoară în ani lumină, viteza luminii în vidul din univers fiind de 300 000 km pe secundă. Steaua cea mai apropiată față de Pământ, Proxima Centauri, se află la distanța de 4,2 ani lumină. Stelele însă din cea mai apropiată Galaxie (adică sistem solar) sunt la distanțe incomparabil mai mari decât cea menționată în poezie. În imensitatea timpului, sursa de lumină a stelei poate s-a stins în drum, dar imaginea stelei adusă de raza de lumină, a ajuns în privirea noastră. Din adâncul depărtării, steaua a putut să-și trimită raza de lumină, fără ca în lunga ei durată de timp, să ajungă la noi (adică „era pe când nu s-a zărit”) sau era posibil ca steaua să ne apară, prin imaginea adusă de rază, câtă vreme sursa ei de lumină i-a apus în drum („azi o vedem și nu e”).

În geniala sa capacitate, poetul a reușit să sensibilizeze fenomene din colosală imensitate de timp și spațiu, prin plasticitatea imaginii create, spre a o compara apoi — în finalul poeziei — cu afinitatea suflătoare, în toată sublimitatea ei, din infinitul fără margini.

Cu elemente din același spațiu astronomic, recurge poetul la deschidere de infinituri, în poemul „Gemenii”: „Învață-mă dar vorba de care tu să tremuri, / Sămănător de stele și-ncepător de vremuri!”

În Scrisoarea a II-a, sunt evocați anii — după cum zice poetul — „când visam în academi, / ascultând pe vechii dascăli, cărpocind la haina vremii”. Cu admirație, stăruie la „astronomul cu al negrii repeos, / cum ușor ca din cutie, scoate lumile din chaos / și cum neagra veșnicie ne-o întinde și ne-nvață, / că epociile se-nșiră ca măgelele pe ață”.

Este știut, că I. Kant a elaborat o teorie cosmogonică (mai bine zis ipoteză cosmogonică), potrivit căreia sistemul solar s-ar fi dezvoltat dintr-o nebuloasă primordială. La rândul său, Eminescu a pus în gura bătrânului dascăl a sa teorie cosmogonică. Pe acest dascăl îl consideră „într-un calcul fără capăt, tot socoate și socoate”. Ca urmare, „universul fără margini e în degetul lui mic, căci sub frunte-i viitorul și trecutul se încheagă, nopțe-adânc-a veșniciei el în șiruri o desleagă”. Îl vede pe acesta „îndărât cu mii de veacuri, la-nceput pe când ființă nu era nici nemișcătoare, când pătruns de sine însuși odihnea Cel Nepătruns”. S-a pus întrebarea asupra existenței, însă fără a o fi definit.

Sentențios s-a afirmat, că „în sine împăcată stăpâna eterna pace”. Într-a veșniciei nopțe, ca într-o străfulgerare, „deodată-un punct se mișcă, cel întâi... care din chaos face mumă, iar el devine Tatăl”. Această mișcare primordială ar fi avut loc în „negura eternă”, care sub acțiunea exercitată „se desface în fășii și de atunci răsare lumea, lună, soare și stihii”, adică elemente ale naturii.

În semestrul de iarnă (1869—1870), la cursul de Filozofie, Eminescu a audiat prelegerile privind „Einleitung in die Philosophie mit Zugrundlegung des ersten Buches der aristotelischen Metaphysik” (adică Introducere în Filozofie, cu punctul de plecare al primei cărți de Metafizică aristotelică). Aristotel definea mișcarea ca trecere de la posibilitate la realitate, de la potență la act. Incapacitatea de a înțelege mișcarea ca automișcare, l-a determinat pe Aristotel să postuleze ca izvor al mișcării un „prim motor imobil”, exterior naturii și de ordin ideal „formă a formelor”, asimilat — în cele din urmă — cu Divinitatea. În Teologia evului mediu, scolastica a adoptat acest punct de vedere aristotelic (Dicționar enciclopedic român, vol. I, București, 1962, p. 193). Primul motor nemișcător (= primus movens immobilis) postulat de Aristotel, nu este altceva decât starea de permanentă actualitate a for-

mei pure, lipsită de materie și scutită de orice mișcare — Dumnezeu.

Eminescu a putut să cunoască acestea la prelegerile de Filozofie și din lecturile sale filozofice de care a făcut uz, în prezentarea ilustrată a concepției sale cosmogonice, din cadrul Scrisorii I. „Iată-acum un punct se mișcă (primus movens), pe care Eminescu nu-l consideră — în mod explicit — a fi imobil, dar acesta devine Tatăl, începutul a toată mișcarea din cosmos.

Mărturie a interesului pentru științe a lui Eminescu ne oferă și Amintirile lui Al. Vlahuță. Când a pășit pentru prima oară în odaia lui Eminescu, de pe Podul Mogoșoai, tânărul de pe atunci, Al. Vlahuță, l-a găsit pe poet numai în cămașă de noapte și surtuc (de la franc, surtout). Eminescu a vorbit timp de aproape o oră cu prietenul care l-a adus pe Vlahuță, absorbit fiind de un nou mod de a măsura iuțea apelor (Al. Vlahuță, Din goana vieții, vol. III, București, 1909, p. 124).

În ultima parte a vieții, risipirea spiritului lui Eminescu peste hotarele ocupațiilor obișnuite, a fost considerată ca un preludiu al apropiatei îmbolnăviri (G. Călinescu, op. cit., p. 272). Când, în vara anului 1883, în Piața Arzei, Slavici găsea odaia vecină a poetului plină de fițiuci, cu calcule și ecuații, paharul subțire al minții poetului era de curând plesnit (I. Slavici, op. cit., p. 119).

Predilecția deosebită, în special pentru filozoful german Schopenhauer, își va fi avut contribuția la întunecarea prismei de vedere a lui Eminescu, cu veșnicul dor de Nirvana, „setea liniștei eterne” din Scrisoarea a IV-a și din atmosfera morală a multora dintre poezile lui. Admirator pasionat al genialei opere eminesciene, Al. Vlahuță afirmă că Eminescu a rupt hotarele de gândire ale contemporanilor și s-a ridicat cu mult deasupra timpului și a societății în care a trăit. În existența unui popor — spune Al. Vlahuță, în Versuri și proză, București, 1987, p. 218—219 — oameni ca Eminescu răsar la depărtări de veacuri.

Vizita la Sibiu a unei delegații de la Facultatea de Teologie Evanghelică din Berna (Elveția)

În perioada 10-17 mai 2000 a avut loc la Sibiu cel de-al doilea Seminar de didactică universitară, având drept scop analizarea și îmbunătățirea sistemului de învățământ universitar. Organizatorii reuniunii au fost cele două Facultăți de Teologie din Sibiu (Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” și Facultatea de Teologie Evanghelică). A participat și o delegație din partea Facultății de Teologie Evanghelică din Berna (Elveția), cu care cele două facultăți sibiene au un parteneriat. Această reuniune a continuat lucrările primului seminar de didactică universitară, organizat între 7-12 iunie 1999 la Berna în Elveția.

Au participat din partea Facultății de la Berna: Prof. Dr. Walter Dietrich (Vechiul Testament), Prof. Dr. Martin George (Istorie Bisericească Veche și Istoria Dogmelor), Prof. Dr. Rudolf Dellsperger (Istorie Bisericească Nouă și Istoria Teologiei), Prof. Dr. Wolfgang Lienemann (Teologie Etică), Lect. Dr. Rosa Grädel (Pedagogie Religioasă); din partea Facultății Evanghelice din Sibiu au participat: Prof. Dr. Decan Hans Klein (Noul Testament), Prof. Dr. Berthold Köber (Teologie Sistemătică), Prof. Dr. Hermann Pitters (Istorie Bisericească), Lector Dr. Jenő Kiss (Vechiul Testament), Lector Marc van Wijnkoop-Lüthi (Istorie Bisericească); iar de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” au participat: Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan (Vechiul Testament și decan), Pr. Prof. Dr. Aurel Jivi (Istorie Bisericească Universală și secretar științific), Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc (Noul Testament), Pr. Prof. Dr. Sebastian Șebu (Omiletică și prodecan), Diac. Conf. Dr. Dorin Oancea (Filosofia Religiei) și Asist. Dr. Paul Brusanowski (Istoria Bisericii Române).

Elementele centrale ale acestui seminar au fost așa-numitele **Hospitații** (hospitații), adică ore deschise cu studenții (prelegeri, seminarii, repetiții), la care au avut acces ceilalți participanți din Berna și Sibiu. Aceste hospitații au oferit cadrelor didactice posibilitatea de a analiza orele ținute de colegii și apoi de a discuta prieteneste calitatea didactică a acestora și eventuala lor îmbunătățire.

Înainte de începerea acestor ore deschise au avut loc scurte ședințe de introducere (de aproximativ 20-30 minute) în care cadrul didactic care urma să fie gazda orei deschise, acordă oaspeților anumite informații, precum: situația orei în planul general de învățământ; planul cursurilor semestriale; realizarea acestui plan până în momentul respectiv; scopul orei următoare; informații despre studenți; exprimarea unor dorințe către colegii care vor observa ora de curs sau de seminar. Oaspeții și gazda orei deschise fixau cu această ocazie criteriile care trebuiau avute în vedere la analiza orei.

În timpul desfășurării orei, oaspeții au urmărit și analizat dacă prelegerea sau ora de seminar corespundea criteriilor unui învățământ universitar eficient și performant. Analizate erau în special planificarea orei, apoi comportamentul docentului (ținuta, gestică, contactul în priviri dintre docent și public, apoi modul de exprimare) și nu în ultimul rând criteriile pedagogice.

După încheierea orelor deschise au fost organizate ședințe de evaluare, de aproximativ 30 minute (la care studenții nu au avut acces). Oaspeții orei deschise și-au exprimat părerile cu privire la ora de curs sau seminar la care au asistat, aducând anumite observații și sfaturi pentru îmbunătățirea procesului de învățământ.

În timpul săptămânii în care s-a desfășurat acest seminar pedagogic universitar, cele două facultăți sibiene gazde i-au invitat pe colegii elvețieni la un număr de opt ore deschise fiecare facultate organizând câte patru ore. Joi, 11 mai, gazdele acestor „hospitații didactice” au fost colegii evanghelici. Invitații au putut alege între o oră de curs la disciplina Teologie Sistemătică, susținută de Prof. Dr. Berthold Köber și o oră de curs la disciplina Istoria Bisericească Universală, susținută de Lect. Mark von Wijnkoop Lüthi. Vineri, 12 mai, cadrele profesionale au putut analiza calitatea didactică a două ore de curs la Facultatea de Teologie Ortodoxă, anume la disciplinele Istoria și Filozofia Religiei (Diac. Conf. Dr. Dorin Oancea) și Noul Testament (Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc). Luni, 15 mai, orelor deschise au fost susținute din nou de către colegii de la Facultatea Evanghelică (anume o oră de curs la disciplina Noul Testament de Prof. Dr. Hans Klein și o oră de seminar la disciplina Vechiul Testament de Lect. Jenő Kiss) ca în următoarea zi, gazda să fie iar Facultatea Ortodoxă (anume o oră de curs susținută la disciplina Istoria Bisericii Universale de Pr. Prof. Dr. Aurel Jivi și o oră de seminar susținută la disciplina Istoria Bisericii Române de Asist. Paul Brusanowski).

Un alt punct în programul „săptămânii didactice universitare” au fost „discuțiile curriculare” (joi, 11 mai, și marți, 16 mai), la

care au fost analizate și comparate programele de studiu de la cele trei facultăți participante. S-a constatat că, atât la Sibiu, cât și la Berna, s-au întreprins sau sunt în curs de desfășurare reforme curriculare, cadrele didactice din Sibiu lovindu-se de imperativul de a reduce numărul orelor săptămânale de curs. Invitații din Berna au împărtășit colegilor sibiieni experiențele lor în acest domeniu.

În după-amiaza zilei de luni 15 mai, în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” a fost organizat un Simpozion pe tema „Biserica și politica”, la care au participat studenți de la cele două facultăți sibiene. În scurte referate de aproximativ 20 minute, șapte cadre didactice de la Berna și Sibiu au abordat această temă din perspectivă biblică (Hans Klein), dogmatică (Wolfgang Lienemann), istorico-bisericească (Rudolf Dellsperger, Rosa Grädel), istorico-filosofică (Dorin Oancea), juridic-canonice (Irimie Marga) și etică-morală (Sebastian Moldovan), urmate de ample discuții, discuții în care s-a vădit complexitatea temei dezbătute.

O altă preocupare a gazdelor sibiene a fost organizarea unor excursii comune, pentru a-i ajuta pe oaspeții elvețieni să cunoască mai bine diferitele aspecte din viața celor două Biserici ardelenice. Astfel, sâmbătă, 13 mai, colegii evanghelici din Sibiu i-au condus pe oaspeții prin două cetăți săsești de pe valea Târnavei Mari, anume Sighișoara și Biertan. În seara aceeași zile precum și în următoarea zi, prin grija decanului Facultății de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan, colegii elvețieni au fost primiți la mănăstirile Sâmbăta de Sus și Râmet, unde au asistat la Slujba Vecerniei și respectiv la Sf. Liturghie. Marți, 16 mai și miercuri, 17 mai, oaspeții din Berna au vizitat Muzeul de Icoane pe sticlă de la Sibiel și Muzeul Brukenenthal din Sibiu.

Seminarul de didactică universitară organizat de cele două Facultăți de Teologie din Sibiu a fost un mijloc eficient de întărire a relațiilor dintre cele trei facultăți de teologie partener. De asemenea, a oferit o posibilitate de comparație între diferitele sisteme de învățământ universitar. A oferit tuturor participanților impulsuri pentru îmbunătățirea propriei practici didactice și pedagogice, întărind „conștientizarea rolului didactic” în învățământul universitar.

Asist. PAUL BRUSANOWSKI

Vizita Pr. prof. dr. John Breck la Sibiu

În perioada 8-12 mai a.c., s-a desfășurat la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu vizita Părintelui John Breck, fost profesor (1984-1996) de Noul Testament și Morală la Institutul Teologic Ortodox „St. Vladimir” din New York și actual profesor de Ermitică biblică și Morală la Institutul Teologic Ortodox „St. Serge” din Paris. O personalitate atât în domeniul studiilor biblice cât și în al celor etice, P. John Breck este actualul președinte al Asociației Ortodoxe de Studii Bioetice cu sediul la Paris.

Invitat de către Facultatea noastră să țină o serie de prelegeri la Sibiu, în urma vizitei doar de o zi efectuate în mai anul trecut, P. John Breck a răspuns cu generozitate și entuziasm acestei invitații, susținând în această calitate cinci prelegeri, după cum urmează:

Marți, 9 mai, între orele 9-11, „Chiasma - o cheie pentru interpretarea biblică”, în cadrul cursului de Noul Testament condus de Pr. Prof. Vasile Mihoc, în fața studenților din anii I, II, precum și a celor de la ciclul de studii aprofundate, secția Biblică;

În aceeași zi, orele 17-19, „Acela Mă va slăvi: Aspectul doxologic al ermiticului ortodox”, în fața unui auditoriu format din cadre didactice (Pr. Prof. Dumitru Abrudan, Pr. Prof. Vasile Mihoc, Pr. Lect. Aurel Pavel, Asist. Daniel Mihoc, Asist. Sebastian Moldovan) și studenți din toți anii;

Miercuri, 10 mai, orele 12-14, „Dinamicile ale sistemelor familiale și comportament dependent”, auditoriu fiind cu precădere studenți de la grupele de asistență socială, dar nu numai;

Tot miercuri, între orele 19-21, „Sfântul Siluan și taina lui Dumnezeu”, audiată de cadre didactice (P. S. Laurențiu Streza, Pr. Prof. Dumitru Abrudan, Asist. Daniel Mihoc, Asist. Sebastian Moldovan), studenți și alte numeroase persoane din afara Facultății;

Joi, 11 mai, orele 14-17, „Moartea cerebrală - o problemă vitală de bioetică”, la care au luat parte, pe lângă cadre didactice (Pr. Prof. Dumitru Abrudan, Pr. Prof. Vasile Mihoc, Dr. med. Pavel Chirilă, Pr. Asist. Constantin Necula, Asist. Daniel Mihoc, Asist. Sorin Dobrescu, Asist. Sebastian Moldovan), studenți, alte persoane, și un număr de medici din Sibiu, dintre care dl. dr. Silviu Morar, medic legist și asistent la disciplina Medicină legală de la Facultatea de Medicină din Sibiu, a susținut o scurtă expunere privind criteriile clinice ale declarării morții cerebrale.

După cum se poate constata, conținutul și nivelul prelegerilor a fost alcătuit în așa fel încât să corespundă interesului corpului profesional dar și al studenților noștri pentru teme actuale de teologie biblică, sistematică și pastorală prezentate din punctul de vedere al unui membru al Bisericii Ortodoxe din Occident. Experiența acestei ramuri a Ortodoxiei ecumenice în spațiul unei societăți puternic secularizate dar și, în multe privințe, căutătoare de Dumnezeu, precum și problematica acestei experiențe, relevante pentru noi, ortodocșii răsăriteni aflați în căutarea unei căi de acces la valorile civice și materiale ale Apusului, au răzbătut deseori în răspunsurile pe care P. John Breck le-a dat cu multă soliditate la întrebările venite din partea auditoriului după susținerea fiecărei prelegeri. Aici, merită o mențiune specială dezbaterile animată a problemelor de bioetică (moartea cerebrală, transplantul de organe, eutanasia, avortul) în continuarea prelegerii de joi, după-amiază. Probabil că dincolo de înalta ținută a prelegerilor (consistente și totodată accesibile prin claritatea stilului), dincolo de temele lor pe cât de diverse, pe atât de atrăgătoare (de la cele clasice, de spiritualitate ortodoxă, la cele mai insolite, de bioetică) tocmai această măturie vie a unei Ortodoxii care, asimilând valorile perene ale Tradiției transmise până astăzi prin șirul neîntrerupt al sfinților acești răsăriteni — precum Sf. Siluan Atonitul —, reușește să se impună cu tot mai multă vigoare în spațiul occidental a fost mesajul cel mai important pe care ni l-a transmis P. John Breck.

Nu e întâmplător deci, că destui profesori sau studenți au ținut să profite de prezența sa aici pentru discuții personale mai aprofundate, în afara programului oficial. Tot în acest sens, Prea Cuviosul său a luat parte vineri, 12 mai, și la câteva ore de discuții în spațiul cursului de Teologie Pastorală al anului IV, care în acest semestru a cuprins elemente de medicină ortodoxă predate de dr. med. Pavel Chirilă.

La sfârșitul acestui program atât de încărcat, P. John Breck nu-a mai avut răgazul decât să admire o parte a Muzeului civilizației populare din Dumbrava Sibiului. Iar la plecarea sa semn al bucuriei de-a fi fost oaspeții Facultății noastre a dăruit bibliotecii lucrarea **Dr. Jean Nourry, Guérison, miracles et médecine dans le christianisme orthodoxe: un regard sur le monde hier**. Institut de Théologie Orthodoxe Saint-Serge de Paris, 2000 precum și ultimul număr al Buletinului Asociației Saint-Silouane l'Athonite (no. 7, 2000).

Se cuvine în încheiere (last but not least) să-i menționăm cu grațitudine pentru toți cei care au contribuit direct la buna desfășurare a acestei vizite (sperăm de bun augur pentru dezvoltarea unor parteneriate mai consistente și cu facultăți de teologie ortodoxe din străinătate): Pr. Prof. Decan Dumitru Abrudan, Pr. Prof. Vasile Mihoc, Pr. Lect. Mihai Iosu, D-rele studente Dana Blaga, Ana-Maria Ilieș, Laura Stănescu (în calitate de traducătoare), D-rele Iuliana Streza, Corina Grecu asistentele Daniel Mihoc, Sorin Dobrescu, Sebastian Moldovan, dl. Ioan Sabău (directorul cantinei), dl. Bogdan Vlaicu (București).

OBSERVATOR

ITINERAR PASTORAL

Din încredințarea și cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, P.S. Episcop-vicar VISARION RAȘINĂREANU a săvârșit următoarele:

- 18 MAI a.c., — P. S. Sa a prezidat în Aula Facultății de Teologie din Sibiu, lucrările conferinței preoțești a preoților din prot. Sibiu, Avrig, Agnita și Săliște.
- 19 MAI a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Maslu de obște în Catedrală iar seara, tot acolo Vecernia și Acatistul.
- 20 MAI a.c., — P. S. Sa a făcut parte din soborul slujitor care, sub conducerea P. F. Patriarh Teoctist, a săvârșit slujba înmormântării celui ce a fost mitropolitul Nestor Vornicescu al Craiovei. — A vizitat mănăstirea „Dintr-un Lemn”.
- 21 MAI a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a noului paraclics cu hramul „Sf. Împărați” de la mănăstirea Făget-Boholt, protopopiatul Făgăraș și Sfânta Liturghie arhierescă, robind bogat cuvânt de învățătură. — A săvârșit taina Sf. Maslu de obște și a predicat în biserica „Sf. Constantin și Elena” din orașul Agnita. — Seara a slujit Vecernia în Catedrală și a întâmpinat aici o delegație de călugări atoniți de la mănăstirea Vatopedu în frunte cu starețul mănăstirii arhim. Efreim, robind un cuvânt adecvat.
- 22 MAI a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Capela mitropolitană cu prilejul festivității de absolvire a promoției 2000 a Facultății de Teologie din Sibiu. — A primit la biroul episcopal pe absolvenții Facultății de Teologie cărora le-a adresat un cuvânt părintesc.
- 23 MAI a.c., — P. S. Sa a prezidat lucrările conferinței preoțești din protopopiatul Brașov și Rupea, desfășurată la sediul protopopesc din Brașov.
- 25 MAI a.c., — P. S. Sa a prezidat lucrările conferinței preoțești din protopopiatul Mediaș. A cercetat noile biserici parohiale din Gura-Câmpului și Vitrometan din orașul Mediaș.
- 26 MAI a.c., — P. S. Sa a săvârșit în sobor taina Sf. Maslu în Catedrala mitropolitană. — A luat parte la lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu. — Seara a slujit Vecernia și Acatistul Maicii Domnului în Catedrală.
- 27 MAI a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Capela Mitropolitană din Sibiu.
- 28 MAI a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a bisericii parohiale „Sf. Nicolae” din Bod prot. Brașov și Sf. Liturghie arhierescă, robind cuvânt de învățătură. Pr. paroh Ioan Pătrunel i-a fost acordat un Act de apreciere. — După-amiaza a pus piatra de temelie la noua biserică din Timișul de Sus, prot. Brașov și a rostit Cuvânt de învățătură. A cercetat în aceeași zi și Catedrala nouă din Predeal.
- 30 MAI a.c., — P. S. Sa a prezidat lucrările Conferinței preoțești din prot. Făgăraș. — A cercetat biserica „Sf. Treime” din Făgăraș aflată în santier de restaurare a picturii și mănăstirea de maici de la Cârțișoara, precum și biserica parohială din Cârțișoara, prot. Avrig.
- 31 MAI a.c., — P. S. Sa a prezidat examenul de atestare teologică de la Seminarul Teologic Ortodox din Brașov. A avut o întâlnire cu profesorii și elevii Seminarului și a inspectat noul sediu al Școlii.
- 3 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Capela mitropolitană. — Seara a slujit Vecernia în Catedrală.
- 4 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Catedrala mitropolitană. — Seara a slujit și a predicat la Taina Sf. Maslu de obște în parohia Sibiu-Cibin (Dintre brazi).
- 5 IUNIE a.c., — P. S. Sa a primit pe dl. Simion Baltes, inspectorul de religie al jud. Sibiu discutând probleme legate de bunul mers al predării religiei în școlile sibiene.
- 6 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Capela mitropolitană, și a hirotonit întru diacon pe teologul Gelu Porumb. — Seara a săvârșit Vecernia și Acatistul Învierii în Catedrală.
- 8 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă la Mănăstirea Berivoi, prot. Făgăraș, cu prilejul hramului „Înălțarea Domnului” robind cuvânt de învățătură. La vremea cuvenită C. diacon Gelu Porumb a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Teiu - Vale, prot. Brașov. — Seara a slujit în sobor Taina Sf. Maslu și a predicat în biserica „Înălțarea Domnului” din Chirpăr, prot. Agnita. (Pr. paroh Dan Socaci).
- 9 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Taina Sf. Maslu de obște în Catedrală, iar seara, tot acolo, a săvârșit Vecernia și Acatistul Bunei-Vestiri.
- 10 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Capela mitropolitană. — A săvârșit Taina Sf. Cununii tinerilor Cristian și Cristina Lupu în biserica din Avrig.
- 11 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit slujba de sfințire a bisericii parohiale din Homorod, prot. Rupea, și Sf. Liturghie arhierescă, robind Cuvânt de învățătură. P. C. pr. paroh Matei-Dan Socaci a fost hirotonit întru sacelar. — A sfințit noul monument al eroilor din localitatea Homorod.
- 13-14 IUNIE a.c., — P. S. Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al B.O.R.
- 17 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Vecernia în Catedrala mitropolitană și a rostit Cuvânt de binecuvântare pentru membrii Asociației Oastei Domnului, prezenți la slujbă.
- 18 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în Catedrală cu prilejul Rusaliilor. — Seara a săvârșit, tot acolo, Vecernia și rugăciunile speciale de plecare a genunchilor.
- 19 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă în biserica „Sf. Treime” din Brașov (pr. paroh Zenovie Moșoiu). — P. C. lector Dr. Nicolae Moșoiu a fost hirotonit întru sacelar. — În aceeași zi a pus piatra de temelie la noua biserică cu hramul „Sf. Treime” din Stupini-Preimer (pr. paroh Florin Antonescu) și a rostit Cuvânt de învățătură. — A cercetat noua biserică în construcție din Prejmer și noua capelă din Lunca Călnicului prot. Brașov.
- 20 IUNIE a.c., — P. S. Sa a săvârșit Sf. Liturghie arhierescă la Sibiel, prot. Săliște, robind Cuvânt de învățătură. A cercetat biserica din Sibiel și mănăstirea „Sf. Treime” din Orlat. — Seara a slujit Vecernia și Acatistul Sf. Treimi în Catedrală.

Diacon VASILE AVRAM

PROGRAMARE DE CONCURS

În condițiile obișnuite de concurs publicăm spre ocupare următoarea parohie vacantă:

PROTOPOPIATUL ORTODOX ROMÂN AGNITA
Parohia Ortodoxă Română BRĂDENI

Termen de concurs: 15 iunie — 15 iulie 2000.

Cei care doresc să ocupe acest post își vor înainta cerere în termenul legal la Of. Protopopești anexând adeverințe cu certificatul de cursurile de îndrumare.

După expirarea termenului de concurs, Of. Protopopești ne vor înainta urgent dosarele cu cererile candidaților. P. C. Protopopi sunt îndrumați să verifice cererile candidaților în care se vor menționa, vechimea în funcția anterioară examene absolvite, copie diplomă licență copie pentru cursurile de îndrumare absolvite, situația socială (domiciliul, copii, părinți, locul de muncă al soției).

Cererile care nu cuprind aceste puncte sau nu au acte doveditoare ale acestor puncte nu vor fi luate în considerare la desfășurarea concursului.

† ANTONIE
Arhiepiscop și Mitropolit

Consilier Ad-tiv, Bisericesc
Pr. SIMION SĂSAUJAN

Un luptător pentru Ortodoxie

(Urmare din pag. a 6-a)

alocată o sumă de cinci copecici pe zi pentru întreținere.

De la Moscova, Nicodim a cerut Colegiului de externe rus permisiunea de a merge și încredința personal împărătesei un memoriu al ortodocșilor din Transilvania. Colegiul raporta acest lucru la Petersburg în ziua de 3 octombrie 1757.

La 3 noiembrie 1757, Colegiul de Stat al Afacerilor Străine din Petersburg răspunde Consilierului de Stat Topilcenski din Moscova înștiințându-l: „pe pomenitul ieromonah sosit din Transilvania să nu-l trimiteți aici căci cererea trimisă cu el și fără el nu va fi părăsită și se va întreprinde în folosul lor unde va fi nevoie toată stăruința posibilă”.

În 23 februarie 1758, Nicodim a primit permisiunea de a aduna milostenie, timp de un an, în Moscova, Kiev și pe drumul de întoarcere în țară, pentru mănăstirea sa din Bălgrad — deși el a cerut aprobare pentru a colecta milostenie „timp de trei ani”.

Revenit pentru a doua oară din Rusia, Nicodim a obținut, cu sprijinul egumenului Nichifor de la Argeș, egumenia mănăstirii Berislăvești — Argeș, dem-

nitare pe care a deținut-o până la 1768 într-o primă fază, iar apoi de la 1774 până la 1787.

Din această poziție a sprijinit în continuare Ortodoxia din Ardeal. În calitate sa de egumen la Berislăvești și folosindu-se de porunca lui Ștefan Vodă Racoviță, Nicodim a așezat pe moșia Ciofrângeții a mănăstirii Berislăvești mai mulți oameni: „streini Ungureni (români ardeleni) să-și facă sat dincoase de apa Topologului, în jurul Bisericii”, colonizând numeroși transilvăneni în jurul Argeșului.

În calitatea sa de egumen la Berislăvești, Nicodim s-a îngrijit de binele acestei mănăstiri, dar, pe la 1787—1791, s-a reintors în Transilvania, unde s-a stins din viață pe pământul pe care-l părăsise, forțat de prigoana uniată, în 1750.

Prin întreaga sa activitate dedicată Ortodoxiei Românești, ieromonahul Nicodim, alături de cei care l-au sprijinit, reprezintă simbolul luptei diplomatice și religioase purtată de oamenii Bisericii Ortodoxe Române în secolul al XVIII-lea pentru renașterea națională și dobândirea de drepturi pentru românii din Transilvania.

AGENDA I.P.S. MITROPOLIT ANTONIE

- 2 MAI a.c. — I.P.S. Sa Mitropolitul ANTONIE al Ardealului a efectuat o vizită la Schitul Păltiniș, unde continuă lucrările de construcție.
- A vizitat șantierele de construcție a bisericilor din catierul Ștrand și Valea Aurie.
- 4 MAI a.c. — A primit pe dl. George Bălan din Germania.
- A primit pe dl. Dragoș Șeuleanu, secretarul general al Radio-difuziunii Române, din București.
- 6 MAI a.c. — A primit pe dl. dr. Gheorghe Ghișe din Sibiu.
- 8 MAI a.c. — A primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, starețul mănăstirii „Constantin Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus și exarh al mănăstirilor.
- 11 MAI a.c. — A primit pe Dr. Christian Krauze, episcopul Bisericii Lutherane cu sediul la Braunschweig, Germania și președinte al Federației bisericilor lutherane mondiale, însoțit de Excelența Sa Dr. Christoph Klein, episcopul evanghelic C.A. din Sibiu. A fost de față P.S. episcop-vicar Visarion Râșnăreanu.
- A primit titlul de „Cetățean de Onoare” al municipiului Sibiu în cadrul unei festivități în sala de protocol a Reședinței mitropolitane. Titlul a fost înmănat de primarul orașului, dl. Av. Dan Condurat, în prezența a numeroase personalități.
- A acordat un interviu postului de radio România Actualități prin dl. Ioan Vulcan.
- În după-masa aceleiași zile a făcut o vizită de lucru la șantierul de la mănăstirea Sâmbăta de Sus.
- 12 MAI a.c. — A primit pe preoții Fetea Casian și Cornel Todeasă din S.U.A.
- 15 MAI a.c. — A primit pe P.C. Arhim. Ilarion Urs, economul mănăstirii „Constantin Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus.
- A primit pe maicile Epistimia și Tecla de la mănăstirea Buciumeni, Suceava.
- A primit pe Maria Popovici, Veronica Zosim și Constantin Vatră, de la Fălticeni.
- 18 MAI a.c. — A primit pe P.S. Ioan Selejan, episcop al Covasnei și Harghitei, care s-a aflat în Sibiu cu ocazia aniversării a 10 ani de la terminarea Facultății.
- A primit pe Arhid. prof. univ. Dr. Constantin Voicu, decanul Facultății de Teologie din Oradea.
- A primit pe d-na Carmen Nicula, șefa serviciului Protocol, de la Primăria Sibiu și pe dl. prof. Ioan Dănilă, din Bacău.
- 20 MAI a.c. — A primit pe Excelența Sa dl. Rajiu Dogra ambasadorul Indiei la București, însoțit de directorul Muzeului de Istorie din Sibiu, prof. Alexandru Lungu și o delegație indiană de meșteșugari și artiști plastici.
- 22 MAI a.c. — A primit pe Arhid. Ezechiel Oancea, consilierul economic al Arhiepiscopiei.
- A primit pe P.C. Arhim. Irineu Duvlea, starețul mănăstirii „Constantin Brâncoveanu” de la Sâmbăta de Sus.
- 23 MAI a.c. — A primit pe dl. Ec. Dr. Ioan Cindrea, directorul Oficiului de Muncă și Protecție Socială al jud. Sibiu.
- A primit pe dl. Prof. George Macavei, din Sibiu.
- 24 MAI a.c. — A primit pe P.C. pr. Dumitru Luca, parohul bisericii „Sf. Ioan Botezătorul” — Calea Poplăcii, Sibiu.
- 25 MAI a.c. — A primit pe dl. Ing. Hulea, din Sibiu.
- A primit pe Pr. consilier bisericesc, Simion Săsăujan.
- 26 MAI a.c. — A prezidat lucrările Permanentei Consiliului Eparhial, rezolvând probleme ad-tiv bisericești, economice, etc.
- 29 MAI a.c. — A primit pe dl. deputat Gavril Dejeu, din Sibiu.
- 30 MAI a.c. — A primit pe P.C. Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan, decanul Facultății de Teologie din Sibiu.
- A primit pe P.C. prot. pensionar Luca Dănilă, fost protopop al Sibiului.
- A primit pe dl. senator Ion Iliescu, fostul Președinte al României, aflat în vizită în orașul Sibiu, însoțit de dl. deputat Octav Cosmâncă și alte persoane din conducerea P.D.S.R.

Pr. VALENTIN SICOE
— Secretar eparhial —

Gânduri la sărbătoarea Pogorării Duhului Sfânt

(Urmare din pag. a 2-a)

A despărțit neamurile,
Iar când a împărțit limbile
cele de foc,
A chemat pe toți la o
unire.

Pentru aceasta cu toții,
într-un glas,

Slăvim pe Duhul cel Preasfânt,
spunem în Condacul
sărbătorii Pogorării Sfântului Duh.

Cu toate că nu a dispărut
diversitatea limbilor, care
era până acum un motiv de
dezbinare, Duhul Sfânt aduce
unire și înțelegere. Acum,
prin puterea Duhului,
toți se puteau înțelege între
ei, deși vorbeau în propria
lor limbă, acum se revarsă
peste ei darul unirii, al unei
uniri în diversitate.

Tot acum se naște Biserica
și Apostolii își ridică
pânzele corăbiilor propovăduirii
pentru a fi mânăți de
sufierea Duhului la toate
neamurile, la oile pierdute
ale casei lui Israel.

Este foarte greu să vorbim
despre Duhul Sfânt,
despre cel de care Sf. Simeon
Noul Teolog spune că „Își
trage numele din cele
asupra cărora se odih-

nește, / Pentru că nu are
un nume pe care să-l cunoască
oamenii”. Știm că este cel
ce purcede din Tatăl, că este
„un vuet ca de suflare de vânt”
(FA 2:2) care este „prezent oriunde
și umplându-le pe toate”,
că e fără substanță, viu, liber,
permanent în mișcare, că s-a
arătat ca niște limbă de foc
și că este de aceeași ființă
cu Tatăl și cu Fiul. O alcătuire
de la vecernia praznicului spune
că: „Duhul Sfânt este Lumină
și Viață și Izvor viu, înțeles
cu mintea; Duhul înțelepciunii,
bun, drept, înțelegător,
stăpânitor, curățitor de păcate;
Dumnezeu și îndumnezeitor,
foc din foc purcător; grăitor,
lucrător, împărțitor de daruri,
prin care toți proorocii și
dumnezeieștii apostoli s-au
încununat. Uimitoare auzire,
neobișnuită priveliște, foc
care se împarte spre dăruirea
de haruri”.

Știm și că cele trei persoane
nu se confundă între ele
și că relațiile dintre ele
sunt diferite, însă taina este
tăină și deocamdată nu o
putem pătrunde deplin.

Sfânta Treime

(Urmare din pag. 1)

ne apărăm credința străbună,
și să așteptăm de la Dumnezeu
binecuvântarea Sa. Acesta este
lucrul cel mai important. Să fie
Dumnezeu în viața noastră și,
să fim noi în învățăturile
lui Dumnezeu, și în frică de
Dumnezeu, când va veni vremea
să ne ducem toți la Tatăl.

Pentru ca lumea să creadă,
pentru ca lumea să nădăjduiască,
să creadă că există un Dumnezeu
în cer care are grijă de noi
cei de pe pământ, să nădăjduiască
că Dumnezeu de sus ne supraveghează
și ne povățuiește ca lumea să
fie mai bună, ca societatea să
fie liberă și organizată în
numele principiilor divine.

Acesta este cuvântul pe care
am ținut să vi-l spun într-o zi
ca aceasta, în care sărbătorim
pe Dumnezeu cel întreit și pe
care îl rugăm să ne dea tuturor
pace, bucurie și speranță, așa
cum fiecare din noi o cere,
căci fiecare din noi speră de a
se duce într-o zi dincolo, la
Dumnezeu.

Suntem acum ca și cum am
fi aici, pentru veșnicie, dar
iată că este o tăină mai mare,
este taina trecerii

noastre din lume, și a dispariției
noastre unul câte unul, și a
întoarcerii noastre la Tatăl
ceresc.

Sărbătorim astăzi pe Tatăl,
pe Fiul și pe Sfântul Duh. Duhul
Sfânt, prezent în lume, sfințește
viața noastră, ne dă pace sufletului,
pace gândurilor, este Cel care
ne dă dragoste față de semenii
noștri. Este acela care ne-a adus
nouă bucuria cunoștinței, bucuria
salvării noastre întru Hristos,
bucuria trecerii noastre dincolo,
unde va fi odihnă și bunăstare,
și pentru cei mai mulți, fericirea
veșnică.

Dumnezeu să ne ajute, să ne dea
tuturor puterea credinței, în așa
fel încât în ziua trecerii noastre
dincolo, într-o altă viață veșnică
și nemuritoare să ne fie spre
folos. Dacă vom avea credința
aceasta, înseamnă că și sărbătoarea
aceasta are pentru noi însemnătatea
pe care i-a dat-o Dumnezeu.
Când Dumnezeu, prin Iisus Hristos
s-a descoperit, s-a revelat așa cum
este El în trei fețe, cărora să le
aducem azi îndeosebi, cinstea și
slava, acum și pururi și în vecii
vecilor. AMIN.

Dumnezeu să vă binecuvinteze
pe toți.

„Șcheii Brașovului în pictura lui Ștefan Mironescu”

În cadrul complexului muzeal
din Șcheii Brașovului, de sub egida
Bisericii Sf. Nicolae, la 24 februarie
2000, în contextul sărbătoresc
al evenimentelor prilejuite de
„Ziua tricolorului” s-a deschis
expoziția permanentă „Șcheii
Brașovului în pictura lui Ștefan
Mironescu”, expunând pentru
totdeauna cele 52 de tablouri
de referință din creația
marelui artist.

Adevărat rapsod al vechiului
cartier de tradiție al Brașovului,
supranumit „pictorul Șcheiului”, Ștefan

Mironescu, își desfășurase
mai bine de cinci decenii
activitatea în acest spațiu
istoric brașovean, pe care l-a
iubit, contopindu-se cu el în
pictura sa. Cu bonomia proprie
unui moldovean (căci se născuse
la Iași în 24 septembrie 1904,
ca fiu al unui arhitect), Ștefan
Mironescu pozește în orașul de
la poalele Tâmpelui în toamna
anului 1931, după ce absolvise
la Iași Institutul de Belle-Arte
(avându-l coleg pe viitorul mare
pictor Octavian Anghelulă și
profesor pe vestitul pictor
Cosmovici) și Institutul similar
bucureștean, unde studiase
desenul cu Constantin Artachino
și pictura cu Camil Ressu (coleg
fiindu-i Al. Ciucurencu). Un
scurt popas didactic la Liceul
Sf. Nicolae din Gheorghieni,
apoi la Ismail și Bolgrad, este
urmat de popasul definitiv
brașovean, mai întâi la Satlung,
iar din 1936 la liceul „Andrei
Băseanu” din Brașov, când
deschide prima sa expoziție
la Casina Română (50 lucrări),
și din 1944 definitiv la liceul
„Andrei Șaguna”, predând
consecutiv și la Școala populară
de artă, până la sfârșitul vieții
(17 mai 1985). Prestigiul său
este câștigat prin cele peste
130 de participări expoziționale,
impunând un stil propriu de
creație, atât de apreciat și
reconfortabil iubitorului de
frumos. Echilibrata și logice
tablourile sale, în ulei sau
acuarelă, încărcate de poezie
și picturalitate, configurează o
monografie estetică a cartierului
Șchei, patronat istoric de
biserica Sf. Nicolae. În acest
peisaj istoric se înseamnă
perfect și desenele florale
atât de reușite, aflate în
spațiul expozițional.

Prof. dr. VASILE OLTEAN

◆ Semnalăm ◆ Semnalăm ◆

◆ Editura Helvetica, Baia Mare, 1999, publică cartea
cunoscutului om de mare cultură Nicolae Steinhardt, cu
titlul: „Fericirea de a fi creștin”, ediție îngrijită și note
de Florian Roatiș.

Iată ce spune I.P.S. Bartolomeu Anania, în cuvântul
rostit la Rohia, pe 3 aprilie 1993: „Părintele Nicolae Steinhardt
era un om de vază și profundă cultură, în ceea ce mă privește
am aflat, am afirmat-o, și-mi place să cred că după seceta
spirituală prin care poporul nostru, și poporul nostru, a
trebut să treacă de-a lungul celor 45 de ani de dominație
comunistă atee, poporul nostru nu se poate redresa moral
decât prin două puteri: religia și cultura. Dar nu separate,
ci îngemănate. Logodite și cununate una cu cealaltă,
prin care religia să se deschidă spre universalitate,
părăsindu-și conștiința de plutire și limitele unei
funcțiuni strict liturgice, iar pe de altă parte, prin religie
cultura să-și recapete dimensiunile autentice, în sensul
ei ultim.”

Din punct de vedere strict bisericesc, cred că este
un convertit prin excelență, și anume dintr-un neam despre
care Sfânta Evanghelie ne spune că înainte de Sfârșitul
veacurilor se va creștina. Este vorba despre poporul evreu.
Ei bine, cel puțin din generația noastră, după două
convertiri care au eșuat, și mă gândesc la Mihail Vidăr și la
Mihai Avramescu, părintele Nicolae Steinhardt este
singurul convertit care a biruit și-a biruit întru lumină.”

Să vedem ce spune însuși autorul despre Maramureș:
„Maramureșul e un simbol, e o chintesență, un semn,
un recapitulator sub care se ascunde - poate mai intens și
mai insidios decât sub altele - sufletul românesc în forma
lui cea mai loială - ademenitoare și mai elevată.”

Maramureșul tot e de fapt o tăină, aceea oglindă
fermecată capabilă a reda însușirile de bază ale neamului -
dărzenia, neîngâmfarea, toleranța, puterea de a ierta,
ospitalitatea, buna-cuviință - de a le murmura în reci
ape curgătoare, cucerite și ele, zice-s-ar, de sfioasă
noblețe a imaginilor dăruite fluidității lor”.

Și încheie cu următoarele cuvinte: „Un neam de
oameni duri, negrăbiți în a-și acorda prietenia, stima ori
încrederea, dar ospitalieri, surprinzător de manierați,
neîncrunțați, neposomorâți, iubitori de frumos și
chiar de fâlnicie, darnici - și mai presus de orice
deștepți (anevoii poți interperna un vâl între ochii
lor și realitate), neîbitori de orice fel de fals
idealism, cu gândul la o judecată unde vor fi
luate aminte faptele, nu vorbele meșteșugite
ori încălțite.”

Iată că N. Steinhardt și după convertire a rămas
om de cultură. Referințele lui, pătrunderea
sursurilor, interpretările, sunt mereu culturale.
A bătu cu toată cultura la ușa chiliei
sfinților și, cu sfială, la ușa lui Hristos.
Am convingerea că toate cărțile lui vor fi
citite cu mare interes.

◆ „Dicționarul Bunei-Cuviințe Creștine”,
Antologie alcătuită și prefată de Pr. Dr.
Gheorghe Paschia, ediție îngrijită,
notă asupra ediției și index de Pr. Al.
Stănculescu-Bârda. Este o carte
alcătuită din teme din toți sfinții
istoriei ortodoxe, așa încât ar fi
greu să spunem ce teme și din ce
sfinți. Destul că sunt atât de bogate
încât te lasă mut de uimire. Este
desigur rodul unor lecturi îndelungate
și rodnice.

„Buna-cuviință a fost pentru
părintele Gh. Paschia, alături de Sf.
Evanghelie, principala temă, pe care
și-a construit predicile, discursurile,
lucrările moralizatoare. A fost un
adevărat apostol al bunei-cuviințe,
într-o lume atât de bulversată din
punct de vedere moral. În vremea
în care cruceta scârșnea după grații,
adevăratul era crucificat la porțile
cetății, eroii erau socotiți criminali,
iar nulițăile ajungeau academicieni,
părintele Gheorghe Paschia
alcătuia în liniștea cămărei sale
lucrări fundamentale, prin care
vrea să învețe lumea și mai ales
tineretul, cât de frumoasă și
folositoare este buna-cuviință.
Pentru el buna-cuviință era
virtutea care sintetiza toate celelalte
virtuți, atât cele teologice, cât și
cele morale. În sprijinul crezului
său aducea drept mărturie
cugetarea veche românească și
universală, gândirea biblică și
patristică. Zeci și zeci de corifei
ai cugetului uman veneau să
depună mărturie privind noblețea
bunei-cuviințe pentru comportamentul
uman. Cartea de față ne aduce
astfel de martori și susținători în
persoana Sfinților părinți și
scriitori bisericești”.

◆ Editura Herald publică cartea
„Sfârșitul timpului”, traducere
din engleză de Ion Raica, iar
autorii fiind J. Krishnamurti și
prof. David Bohm, București, 284
pag.

Este o carte de dialog între J.
Krishnamurti, mare lider spiritual,
și prof. David Bohm, un eminent
fizician și pasionat cercetător al
psihicului uman. Semnalăm această
carte pentru că este foarte
importantă prin cele XIII capitole,
cum ar fi de pildă: „Rădăcinile
conflictului psihologic”, „Sursa
existenței și mintea omului”,
„Sfârșitul cunoașterii psihologice”,
„Mintea în univers” etc. Aceste
sunt doar câteva din cele XIII
titluri de capitole.

„J. Krishnamurti și-a dedicat
viața sfătuirii și învățării.
Vreme de mai bine de jumătate
de secol, el a fost o personalitate
cunoscută, călătorind neîncetat
prin lume, pentru a împărtăși un
mesaj ce a fost auzit de nenumărate
persoane de toate vârstele.

David Bohm, fost profesor
emerit la Universitatea din Londra
și laureat al Premiului Nobel
pentru fizică, este autorul a
mai multor lucrări”.

Intregul dialog este extrem de
interesant.

ANTONIE P.

ARTI@OLELE ȘI CORESPONDENȚA
se adresează REDACȚIEI Telegrafului
Român, Sibiu, Str. Mitropoliei nr. 35.
Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte;
P.S. Visarion Râșnăreanu - episcop-vicar, — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor
responsabil; Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu.

Abonamentul pe un an: 50.000 lei. Cont nr. 2511.1-61.
1/ROL B.C.R. Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare
costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A.
(cont nr. 2511.1-61.15/U.S.D.) sau echivalentul în altă
valută, B.C.S.A. Suedersala Sibiu.